

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

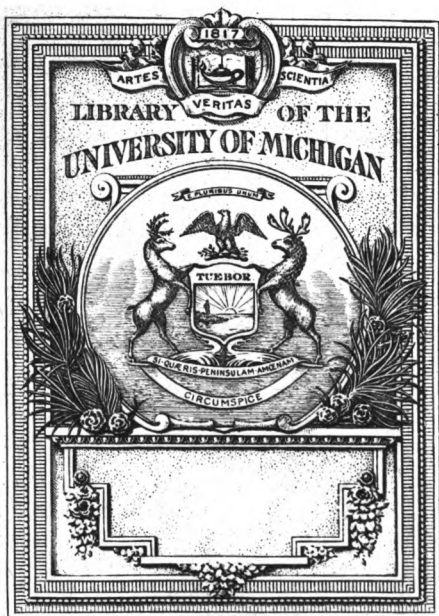
We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

A 65275 5^{DUPL}

KYRIACI ANCONITANI
ITINERARIUM

THE FAIRY PRINCE

211

Ciriaco de' Pizzicelli, of Ancona

KYRIACI ANCONITANI ITINERARIUM

NUNC PRIMUM EX MS. COD.

IN LUCEM ERUTUM

EX BIBL. ILLUS. CLARISSIMIQUE

BARONIS PHILIPPI STOSCH.

Editionem recensuit, animadversionibus, ac praefatione illustravit, nonnullisque ejusdem Kyriaci epistolis partim editis, partim ineditis locupletavit

LAURENTIUS MEHUS

ETRUSCAE ACADEMIAE

CORTONENSIS SOCIUS.

W. Ashburner
fringe
1907

FLORENTIAE MDCCXLII.

Ex novo Typographio JOANNIS PAULI
GIOVANNELLI ad Insigne Palmae

Sumptibus Typographi.
PRAESIDUM PERMISSU.

PA
8495
054
A3
I4

Latin
Goldschmidt
11-21-38
37332

ILLUSTRISSIMO, ET AMPLISSIMO

D. D.

FRANCISCO ANT.

F E R O N I O

MARCHIONI BELLAVISTAE

&c. &c. &c.

JO: PAULUS GIOVANNELLI FEL.

YRIACI Anconitani

Ο'δοιπορικόν, Vir am-

plissime, in quo totius επιγραμμά-
τογραφίας incunabula exhibentur,

✠ 3

cla- JA

clarissimi nominis TUI patrocini-
 nio insignitum ex tenebris, in qui-
 bus jamdiu delituerat, in lucem,
 ex inglorio pulvere, quo adhuc
 sordidus jacebat, in manus erudi-
 torum hominum, atque per o-
 ra omnium evolare gessit. Dif-
 ficillimorum enim itinerum lon-
 gitudinem, quam Kyriacus ejus
 parens ad pervestiganda vene-
 randae antiquitatis λείψανα emen-
 sus est, & magnam vim veterum
 monumentorum, quae ex Eu-
 ropa, Aphrica, Asiaque fauste,
 feliciterque congeffit, Amplitu-
 dinis TUAЕ favorem, ac tu-
 telam auctori suo promerituram
 sperat. Et quidem cum tan-
 to mentis impetu in humaniora
 haec studia abripiaris, ut quam-
 vis avita generis nobilitate cla-

rus,

rus, amplissimisque auctus opibus eadem colas, eorumque cultores amplectaris: quam humanitatis, ac benevolentiae TUAE spe sustentetur Kyriacus, qui Amplitudini TUAE obsequii in TE mei pignus offert historiam memorandi illius itineris, per quod antiquitatis reliquiae tot saeculorum oblivioni traditae, ac prope sepultae ab interitu vindicatae sunt? Haec enim ad hominum cognitionem revocantur triumphales arcus, vetusta epigrammata, Heroum simulacra, delubra divum, aliaque id genus plurima, quorum pervestigatione mirifice delectaris: haec edisseruntur urbium origines, nonnullaque ad historiam spe-

ctantia , quam capaci penitus
 animo imbibitam complecteris :
 heic memorantur doctissimi il-
 lius aetatis homines Jacobus ,
 puta , Bracellius , Victorinus
 Feltrensis , Guarinus Vero-
 nensis , aliique , quorum im-
 proba ad litteras excitandas la-
 bore egregie caperis , ac detine-
 ris . Quid quod & laudatos
 reperies viros illos clarissimos ,
 & hujus Florentissimae urbis ,
 cuius TU grande decus , &
 ornamentum es , splendidissima
 lumina , Leonardum scilicet Ar-
 retinum , Poggium Braccioli-
 num , Nicolaum Niccolum ,
 & Cosmum illum Mediceum ,
 quorum vestigia haud longo
 proximus intervallo insequeris ?
 Nam & graecae , latinaeque

lin-

linguae praesidio instructus es,
 & institutis, atque praeceptis
 Philosophiae abundas, & di-
 sciplinarum Theologicarum pe-
 ritia excellis: animi vero ma-
 gnitudine, atque in litteras mu-
 nificentia, quam a maioribus
 tuis, & potissimum a Marchio-
 ne Sylvio doctissimo Avo Tuo
 hereditario quodam jure ac-
 cepisti, eorum nemini cedis.
 Horum itaque praestantissimo-
 rum virorum, quorum tu si-
 millimus es, magnificentiam,
 atque humanitatem aemulatus
 hoc opusculum serena fronte
 laetus excipe, me, conatusque
 meos fovere perge, reique lit-
 terariae diu incolumis opitu-
 lare. Interea TE Deus Opt.
 Max. faustum, fospitemque

ser-

¶
fervet , ut maximus ex diuturno favore Tuo felicitatis cumulus , atque incrementum bonis artibus adcedat .

Dabam Florentiae III. Kal.
Octobres 1742.

CAN-

CANDIDO LECTORI

LAURENTIUS MEHUS S. P. D.

*I*nter egregios illos humaniorum
litterarum adsertores, ac vin-
dices, quibus saeculum de-
cimum quintum in Italia ef-
floruit, quique omnem diligentiam, in-
dustriam, atque operam in id potissimum
contulere, ut vetera undique monumen-
ta vel e tenebris erepta in lucem pro-
ducerent, vel jacentia, ac paene obli-
vioni tradita ad Italorum cognitionem
revocarent, non obscuri nominis fuit
Ky-

Kyriacus Anconitanus. Hunc siquidem laboriosum hominem, ac bono litterariae Reipublicae natum primum omnium fuisse, qui maxima in eruendis vetustorum marmorum reliquiis diligentia usus sit, testatur maximum ejusdem aetatis decus, & ornamentum Franciscus Philadelphus, qui quum in Epistola XXII. Lib. V. ad Franciscum Barbarum scripta Kyriacum Venetias petentem ei commendaret: Non equidem, inquit, ignorabam fore, cum Cyriacum Anconitanum tibi essem commendaturus, ut diceres agi a me acta, cum vir ipse sine ulla etiam mea commendatione commendatissimus sit cum virtute sua, quae haud est vulgaris, tum ea diligentia, qua in fuscitandis mortuis unus omnium primus utitur. Quem enim unquam hujusmodi laborem suscepisse aut audivimus, aut legimus, ut ex universo prope terrarum orbe quicquid in ullis usquam lapidibus notatum litteris aut graecis, aut latinis unquam fuerit, id reportarit ad nostros? Tanto enim epigrammatum inquir-
ren-

rendorum desiderio abripiébatur Kyriacus , ut longissimorum itinerum difficultate contempta non unius Italiae angulos circumjerit , sed ad majora adsurgens Acarnaniam adjerit , Aetoliam inspexerit , Spartam inviserit , Ægyptum , Peloponnesum , Argos cum Boeotia perlustraverit , aliosque barbaros Asiae populos peragraverit , quorum spoliis onustus magnam ex Oriente antiquorum lapidum vim publicae eruditorum hominum utilitati consulens impartavit . Multorum vero populorum monumenta , quae vidit , & multas urbes , quas adiit , recensuit in proluxa quadam epistola ad Eugenium IV. Pontificem , quam ὁδοιπρικόν , seu itinerarium recte inscripseris , quae quidem quum publica adbuc luce careat , multaque praeseferat haud contemnenda , quae aliquid allatura sint tum jucunditatis , tum utilitatis , heic editam volui , atque tibi , Lector benevole , lubens volensque sisto tamquam sacrum quoddam monumentum resurgentis vetustatis . Sed antequam ad hoc opusculum
ad

adcedamus, pauca de Kyriaco, ejusque scriptis dicenda sunt.

Kyriacum ex Pizecollia Familia fuisse scribit Julianus Saracenus in Notitiis Hist. Anconae Urbis pag. 7., & ex Saraceno Cl. Fontaninus in Vita Philippi a Turre S. X., aliique. Petrus Burmannus vir doctissimus (quem perperam Franciscum appellat Fabricius lib. 3. Bibl. Med. & Inf. Lat. pag. 1260.) quum in proemio Gruteriani Corporis, quod a Io: Georgio Graevio recensitum recudit anno 1707. Franciscus Halma, de primis antiquitatis cultoribus eruditissime differeret; hujus Anconitani auctoris baud oblitus est; imo quum de eo mentionem faceret Cyriacum Anconitanum Graecum adpellavit. Is (inquit de Nicolao V. Pontifice loquens) inter alia praeclara promovendae rei litterariae officia Cyriacum Anconitanum graecum uberrimo viatico instructum per varias orbis partes misit, ut lapides veteres conquireret &c. Sed parcant doctissimi viri manes: nam vel ex solo Anconitani vocabulo cognosce-
re

re poterat ὁ πᾶν, quod Kyriacus non ex Graecia, sed ex Italia fuerit. Siquidem Ancona est in Piceno Italiae provincia, imo insigne Piceni, seu Marchiae Anconitanae caput; & Anconae natum fuisse memoriae prodidit non solum Blondus in Italia Inlust., sed innuit ipsemet Kyriacus pag. XII. hujus Itinerarii, ubi Franciscum Scalamontium concivem suum nominat. Porro Franciscus Scalamontius Anconitanus fuit, quem ut & Nicolaum Scalamontium ejus filium appellat Blondus in Ancona Juris consultos bonarum litterarum studiis ornatos, eosdemque inter claros Anconae viros recenset Leander Alberti in descript. Ital. pag. 280., & Julianus Saracenus in Not. Ancon. Part. III. pag. 515. Ad hunc Franciscum Equitem Auratum exstant nonnullae Philelphi epistolae nempe Lib. V. Epist. XXXV. & LV. Lib. X. Epistola XXIII. Lib. XXVII. Epist. XXXIV. Lib. XXVIII. Epist. V. Lib. XXXVII. Epist. XI.

Joannes Cirignanus Lucensis vir eo
sae-

saeculo illustris in carmine quodam ad Kyriacum, quod ex Cod. cartaceo exscriptum huic proemio subjunximus, id quod, diximus, confirmat: ait enim:

Mercurium generosa novum te protulit Ancon

Kyriace interris &c.

Et Henricus Stella Genuensis Kyriacum Italiae decus, & ab Ancona prolatum cecinit in illis versibus, qui pag. XV. Itin. leguntur

Italiam decorat, quem Dorica protulit Ancon,

Kyriacus:

Quid quod & Leonardus Arretinus in Epistola ad Kyriacum, quam Lib. IX. Edit. nostrae num. V. Tom. II. inseruimus, & heic pag. X. edita est, Anconitanam urbem Kyriaci patriam nominat? Ego tamen, dum tu peregrinando aliena conquiris, ipse manendo domi tua, idest patriae tuae monumenta tibi invisa, incognitaque perspexi. Sed Burmanni errorem refellat ipsemet Kyriacus, qui in hoc opusculo Anconam patriam suam nulla usus circuitione adpellat.

Nam

Nam pag. IX. Quum de Ancona civitate patria nostra mentionem in secundo praecipuam habuisset. Et rursus pag. XXXVIII. Exinde vero concedens Anconitanam civitatem tuam, nostram & dulcem patriam revisi &c. Sed de hoc haëtenus. Pauca sunt ad Kyriacumpectantia, quae in synchronis, aliisque auctoribus nobis occurrant, ideoque multa, quae ad natalem eius diem, vitae modum, ac studia adtinent, caliginosa nocte premit oblivio. Ex nobili tamen genere fuisse tum tradidit pag. 7. Julianus Saracenus, tum innuere videtur ipsemet pag. XXVII. Itinerarii, ubi scribit se nepotem fuisse Kyriaci Sylvatici, qui egregius olim familiaris fuerat Caroli III. e. Dyrrachio Neapolitani Regis, eaque de causa a Joanna Regina eius filia perbenigne fuisse susceptum. Quum Cardinalis Gabriel Condulmerius postea Eugenius IV. pro Martino V. Pontifice Anconitanam civitatem Legatus administraret, & portum illius civitatis a fluctibus labefactatum, & jam vetustate conlabentem instauraret, Quae-

✱ †

ris

ris munus a Kyriaco gestum est, ut ex pag.
 XXXVIII. didicimus, quumque idem
 Condulmerius jam tum Eugenius IV. Se-
 dem Apostolicam Pontifex impleret, Ky-
 riacum elegit, quem ad Sigismundum
 Caesarem sui gratia mitteret. Confer
 pag. XXI., ubi haec exponuntur. Sexvi-
 ratus quoque manere in patria functum
 fuisse constat ex ipsius Epistola ad Fran-
 ciscum Scalamentium, quam an. 1437.
 XV. Kal. Octobres scriptam ad calcem
 edidimus. Quo vero praeceptore usus sit,
 incompertum est. Susplicari fortasse quis
 possit, adhaesisse Guarino Veronensi:
 nam pag. XI. Guarinum suum appellat;
 & ipse noster Guarinus Veronensis.
 At sine magistro in graecis, latinisque
 litteris semet imbuisse, ac nullo duce in
 iis profecisse discitur ex elegiaco carmi-
 ne, quod ad eundem Kyriacum scripsit
 Carolus Arretinus. Id adservatur in
 Bibl. Mediceo-Laurentiana Cod. membr.
 Plut. XXXIV. num. LIII. & ex eo MS.
 nunc primum erutum ad finem bujus proe-
 mii rejecimus. Ibi legitur vers. IX. seq.
 Ignorant docti causas, quaeruntque
 frequenter, Un-

Unde tibi eloquium, copia tanta tibi est?

Nec certe immerito, cum nix didicisse Magistro

Dicas, & ferulae subripuisse manum &c.

Eam vero graece linguae cognitionem adsecutus est, ut graece epigrammata dictaret, quod paulo supra innuit ipsemet Arretinus his verbis:

Eloquio graeco dictas epigrammata saepe,

Saepe etiam nostro carmina multa facis.

Specimen Italicae poeseos a Kyriaco compositae mihi suppeditat Codex chartaceus Bibliothecae Mediceo-Laurentianae Plut.

41. n. 34., ubi delitescit: Sonetto di Kyriaco d' Ancona in laude di Firenze.

Incipit autem:

Febo nel suo lion lucente, et caldo

Cristallo, & alabaistro trasparente,

Oriental zaffiro, & perla candente

Rubin, topazio, & diamante saldo,

Fin oro intorno, & lucido smeraldo

Ebeno, & ebor fin terso, e lucente

✕ † 2 Ostro.

Ostro, o qual alma nel Ciel più
splendente.

Stella si vede mai per occhio baldo.
Forman d'un popol fiorente, e sereno
Che surge in Arno del sen toscano vile,
Salda colonna, spada, festa, e freno.
Qual poema latin, qual greco stile,
Canterà mai del suo valor appieno
Sel gioco, el nostro honor sarebbe
exile?

Inter Kyriaci inscriptiones, quas auspice Cardinali Francisco Barberino seniore edidit Carolus Moronus pag. 34. carmen Italicum eiusdem Kyriaci reperitur, quod effudit, quum Mysithrae, seu Spartae ruinas procul attonitus adspexisset.

Alma Città Laconica Spartana,
Gloria de Grecia, già del mondo
esempio,

D'arme, e di castità gimnasio, e
templo,

E d'ogni altra virtù specchio, e
fontana.

Se politia, costumi, e legge humana
Con l'altre tuoi moral virtù con-
templo,

Poi

Poi te rimiro in Eurotia, extemplo
 Exclamo al cuor dell' alma tua
 Diana ec.

Quamobrem eximiam hujus viri eruditionem celebrarunt homines ejusdem saeculi literarum gloria praestantes, quibuscum ipse arcto amicitiae vinculo conjunctus erat, Leonardus scilicet Datus, Carolus Arretinus, Joannes Aurispa, Marraſius Siculus, Antonius Panormita, Leonardus Arretinus, Nicolaus Niccolus, Poggius Bracciolinus, Guarinus Veronensis, Cintius Apostolicus Secretarius, Flavius Blondus, Franciscus Scalamentius, Kosmas Mediceus, Laurus Quirinus, Henricus Stelleus, alique, qui in Kyriaco exornando, ejusque in Remp. Litterariam merita extollendo maxima laudum praeconia congeſſere, quorum nonnulla in hoc opusculo producta sunt. Omnium vero familiarissime usus est Francisco Philelpo, cujus septem Epistolae ad hunc Scriptorem humanitatis, atque existimationis plenae leguntur in Veneta editione litterarum ejusdem an. 1496., nem-

pe Lib. I. Epistola. XII. & XVIII.
Lib. IV. Epist. IV. IX. XVII. Lib.
V. Epistola L., & Lib. VI. Epistola
XL. Leonardum etiam Arretinum in-
ter Kyriaci cultores extitisse osten-
dunt ipsius Leonardi ad hunc duae
epistolae, videlicet Lib. VI. Epist. IX.,
& Lib. IX. Epist. V., quas nupe-
rae ejusdem Leonardi epistolarum edi-
tioni inseruimus. Ultima quoque Ky-
riaci laus non fuit Principibus viris
placuisse, quorum benevolentiam, ac fa-
vorem virtute sua sibi pepererat. Nam
& Caesarea Sigismundi Imperatoris
gratia se decoratum fuisse narrat, & Jo-
annae II. Neapolitanae Reginae, Pan-
dulphi, & Karoli Malatestarum, Fran-
cisci Gonzagae, Nicolai, Leonelli, Me-
liaducis, Borsiique Estensium, ac Francisci
Foscari Venetiarum Ducis in se humani-
tatem commemorat, ut omittam Sigismun-
dum Pandulphi filium Malatestam Ari-
minensem Principem, Galeatium, ejusque
uxorem Baptistam Pisauriensem Domi-
nos, Guidonem Antonium Montisferetri
Comitem, atque Philippum insignem il-
lum

Ium Mediolanensium Ducem, qui Kyriaci curam haud spernendam duxisse legitur p. XXII. huius Itinerarii. Sed Candidus Decembrius Viglevanensis, qui ejusdem Philippi vitam litteris tradidit, Kyriacum nostrum multum vaniloquentiae habuisse jactat, & quum praeclara ad ejusdem Principis laudem se scripturum polliceretur, a sapientissimo illo Duce res suas sibi habere jussu, Regiaque expulsum fuisse. Decembrii verba haec sunt Cap. LXIII. Tom. XX. Script. Italic.

Fuit ad eum Franciscus Barbula poeta graeculus, multaque pollicitus se scripturum ad laudes ejus, ac historiam rerum ab eo gestarum relaturum cum nihil perfecisset, sive vanitate ejus territus, sive diffidentia suarum rerum haud multi fecit, contempsitque viaticum petentem, quem salario annuisset. Pari modo Chiriacum Anconitanum multo plura pollicentem respuit, & Regia interdixit &c. quae quidem verba tribuenda potius patri insanae maledicendi libidini, quam abripiebatur Decem-

brius qui in aliena laude deterenda totus fuit . Quo vero anno diem suum objerit Kyriacus incertum est , nec monumenta illius aetatis quidquam nos edocent . Flavius Blondus in Italia Illustrata verba faciens de Anconitana civitate , virosque illustres , qui eamdem exornarunt , enumerans Kyriacum Anconitanum paulo ante , quam ex illo opere manum tolleret , decessisse indicat . Blondi verba sunt haec in Piceno . Habetque nunc (Ancona) Franciscum Scalamontem , & Nicolaum Jureconsultos bonarum litterarum studiis ornatos , quum nuper amiserit Kyriacum , qui monumenta investigando vetustissima , mortuos , ut dicebat , vivorum memoriae restituebat . Haec Blondus . Exeunte anno 1448 . adhuc superfuisse cognoscimus ex epistola Francisci Philelphi Lib. VI. Epist. XXXXIX . quae ad Kyriacum Anconitanum scripta est ex Mediolano XI. Kal. Decembres 1448 , in eaque de quibusdam epigrammatibus sibi donatis eidem Kyriaco gratias habet . Multa scripsit Kyriacus

cas, quae adhuc in Bibl. MSS. delitefcunt. Nam praeter epistolas, quarum nonnullas partim editas, partim ineditas huic Itinerario adjecimus, adservatur in Cod. Chart. Bibl. Riccardianae in 4. N. III. Cod. XXIX. Kyriaci Anconitani opus de septem mundi spectaculis: de Familiis nobilibus Romanorum, & de Gregorio Theologo ad Fredericum Contarenum. In codice pariter chartaceo ejusdem Bibliothecae O. III. Cod. XIII. in fol. exstat: Ganzone morale mandata al Principe di Salerno, che fu a tempo di Papa Martino V. & in MS. chart. Bibl. Mediceo-Laurentianae Plut. 41. Cod. XXXIV. reperitur: Sonetto di Ciriaco d' Ancona in laude di Firenze, de quo supra diximus. Aliud Kyriaci opus nobis indicat Bernardus Montfauconius vir Cl., qui T. I. Bibl. MSS. pag. 512. tradit delitescere in Ambrosiana Mediolanensi: Kyriaci Anconitani Epistolas, & de Pontiani Tarraconensium Regis navali conflictu. Carmen de amicitia quod ipse italico sermone composuit, & in Florentina
scae-

caena XI. Kal. Novembris habuit, memoratur pag. 14. huius Itinerarii, ubi additur latino commentario a Lauro Quirino explicatum fuisse. Vitas Imperatorum a Julio Caesare usque ad Barbarossam Italice scriptas recenset Vossius Lib. 3. de Hist. Lat. Cap. X., earumque meminit Fabricius Lib. 3. Bibl. med. & Inf. Lat. pag. 1261., additque idem Vossius promissas a Kyriaco fuisse Philosophorum, poetarum, atque etiam illustrium mulierum vitas, quas utrum ediderit haud scimus. Sed omnem patris aetatem suam in peragrandi terrarum Orbe contrivit, ex cujus itineribus duo scripta profecta sunt, Itinerarium scilicet, & Commentaria, quae intermortuam, ac prope sepultum in vetera monumenta studium prima omnium excitavit. Nunc de utroque pauca animadvertamus.

Itinerarii a Kyriaco compositi jamdiu meminerat Torellus Sarayna Veronensis Lib. 2. de Origine, & amplitudine civitatis Veronae. Nam pag. XIII. Edit. Veronensis an. 1540. haec habet: De Amphitheatro etiam legitur in quibusdam

dam chronicis, Amphitheatrum, quam arenam vulgo appellant, anno XLII Imperii Augusti exstructum fuisse, & Cyriacus Anconitanus in quodam Itinerario sic scriptum reliquit: Et denique Veronam feracissimam, & antiquam civitatem venit, ubi non exigua veterum monumenta comperit, praesertim Labyrinthum, quod arena nunc dicitur, & habetur quod constructum fuerit anno Imperii Octaviani trigesimo nono ante natalem Christi diem tertio, cujus pars exterior terraemotibus corruit, & nunc conspicitur locus rotundus Arenae per totum magnis saxis undique constructus, & ut ita dicam perfilatus, quum intus cubalis, vel antris multiformiter redimitus sit &c. *Saraynae adjudendus est Justus Lipsius, qui Cap. IX. de Amphitheatro locum ex Itinerario a Torello prolatum usurpat.* Et de specubus quidem, inquit, sive cryptis valde sententiam meam juvat. Cyriacus Anconitanus, qui majorum aeco Itinerarium scripsit, in quo de
Am-

Amphitheatro Veronenſi ſic tradit:
 Et nunc conſpicitur locus rotundus
 Arenaë per totum magnis ſaxis un-
 dique conſtructus, & ut ita dicam
 perſilatus, cum intus cubatis, & an-
 tris multiformiter redimitus ſit. *Lipſio proximus fuit Julius Cæſar Bule-
 gerus, qui Librum de Venatione Circi,
 & Amphitheatri edidit, in cujus Cap.
 XVII. de cryptis, & caveis Amphi-
 theatri tractans addit: Cyriacus An-
 conitanus in Itinerario cubata, & an-
 tra appellat. Et nunc, inquit, con-
 ſpicitur locus rotundus &c. ea ſcili-
 cet producit, quae a Sarayna, & Lipſio
 prolata jam fuerant, quaeque tamquam
 ex chronico incerti auctoris produxerat
 Panvinius Lib. III. Antiq. Veronen-
 ſium Cap. V. At ſi conſulas hoc Itine-
 rarium a me nunc publici juris factum
 invenies proſeſſo pag. 28., ubi de Ve-
 rona agitur, Arenarum Auſta ex L.
 Vitruvio nobiliſſimo Architeſto. Ea
 tamen, quae ex Kyriaci Itinerario a
 doctiſſimis illis triumviris proferuntur,
 heic nuſpiam comparent. Georgius quo-
 que*

que *Fabricius Chemnicensis* in sua *Roma ad Volfgangum Werterum Kyriaci Itinerarium* se legisse innuit *Cap. XII.* ubi quum probare vellet theatra etiam ex solido marmore structa fuisse, ait pag. 113. Quale fuit Capuanum, cujus ruinas mirati sumus, item Veronense, de quo *Torellus Sarayna*, item *Atheniense*, quod inspexit *Ciriacus Anconitanus* &c. *Et rursus Cap. XX.* pag. 179. Testatur *Ciriacus Anconitanus*, cujus scriptas quasdam chartas evolvimus, se *Patris* in *Achaja* ad aedem *S. Andreae* antrum subterraneum ex integro, solidoque lapide vidisse miro artificio fabricatum, in quod per gradus sedecim descensus fuerit, quodque sub una testudine ad tetragonos parietes habuerit loculos quatuordecim, in quibus singulis binae, aut ternae urnae funerales fuerint locatae. *Haec Fabricius.* Sed tam theatrum, Atheniense, quam antrum subterraneum frustra quaesiveris in hoc *Itinerario*, quod nunc primum in lucem profero. Quamobrem dicendum est haec omnia non

ex Itinerario Kyriaci sumpta fuisse, sed ex antiquarum rerum Commentariis ab eodem compositis, de quibus paulo infra dicemus. Eo, quo suspicati fuimus, modo rem se habere didicimus ex specimen eorundem Commentariorum, quae sub titulo Inscriptionum Cyriaci Anconitani edidit Carolus Moronus ex Bibl. Cardinalis Francisci Barberini senioris. Nam pag. VI., ubi agitur de monumentis Patrensis apud Peloponnesum, eadem habentur his verbis. Ad aedem Andreae Apostoli SS. nomine Demetrii vidimus mirabile antrum sub humo, quod vetustissimum fuerat, ingens, & mira architectorum ope monumentum ex integro consculpto lapide. Descendes in eum per XVI. gradus sub cava testudine habens ad tetragonos parietes XIII. fenestras. Quaelibet continet binas, ternasve, aut quaternas funerales cineribus urnas. Id enim mirabile opus, & incredibile videtur. Nam testudo ipsa omnibus cum quatuor parietibus suis, gradusque, & pavementum omnia ex
uni-

unico durissimo saxo fabrefactoris arte
 conspicua conspiciantur &c. *Inter illos,*
qui hujus opusculi meminere, recensendi
etiam sunt Josias Simlerus pag. 180. Epi-
tomes Bibl. Gesnerianae, Petrus Bur-
mannus pag. II. praef. in Gruterum,
Jo: Albertus Fabricius Lib. III. Bibl.
Med., & Inf. Lat., & Hieronymus
Contador de Argote in Prologomenis ad
Memorias Ecclesiasticas Archiepiscopa-
tus Bracaraugustani, ubi T. I. p. 40. seq.
multa, eaque praeclara de Kyriaco ani-
madvertit. His accedat vir Cl. Scipio
Masseius Marchio, qui licet in opere de
Amphitheatris edito Veronae an. 1728.
pag. 147. dubitaverit, an unquam οδοι-
ποριον a Kyriaco elucubratum fuerit,
tamen in editione Romana an. 1730.,
in qua idem opus Veronae Inlust. adje-
ctum fuit, aliter sensit, & pag. 82.
Kyriaci opus in MSS. Bibliothecarum fo-
culis delitescere fassus est. Sed omnium
optime de Rep. litteraria meritus est
Eminentissimus Quirinus, qui non solum
Part. 2. Diatribae Prael. Cap. IV.
§. XI. hujus opusculi meminit, sed etiam
 spe-

*specimen produxit, quo Lauri Quirini
 existimationem a malevolorum hominum.
 maledictis tutaretur. Animadvertit e-
 nim inter alia Laurum Quirinum com-
 mendari etiam a Cyriaco Anconitano
 in Diario MS., ubi haec verba legun-
 tur. Quin & hac utique in urbe no-
 vissime quidem novimus Laurum in-
 surgere Quirinum Venetum Patritium
 certe nobilem, & latine, graeceque
 perdoctum, qui cum nuperrime eo in
 carmine, quod in Florentina scaena
 XI. Kal. Novembres de praeclarissima
 rerum amicitia materno quidem elo-
 quio brevissimum habuimus, commen-
 tarium latine, ornatique scripsisset,
 me quoque prima in parte antiqua-
 rum rerum curiosissimum repertorem
 vocitare maluerat &c. Haec ille: quae
 conferenda sunt cum pag. 13. hujus no-
 strae editionis, ubi illud honorificentissi-
 mum de Lauro Quirino testimonium repe-
 rire est. Codex vero chartaceus in fol., qui
 exstat inter cimelia V. Cl. Filippi Stosch,
 hoc opusculum adservat: ex eoque exscri-
 ptum, nonnullisque mendis, quibus, iisque
 plu-*

plurimis obfitum erat, emaculatum typis excudendum tradidi. Hic MS. ab auctore coaevo exaratus fuit; nonnullasque ob tachigraphi negligentiam lacunas habet, quas implere, conjecturisque nostris inferre nefas duximus. Nos enim Davimus, nec in hoc Oedipi esse volumus. Ludovicus Antonius Muratorius vir saeculorum omnium memoria dignissimus Tom. I. Inscr., quas nuper edidit, arbitratus est hoc Itinerarium an. 1436. elucubratum fuisse. Scribit enim de Kyriaco: Is ineunte saeculo Christi quindecimo, & subsequenter annis varia suscepit itinera in Dalmatiam, Graeciam, finitimasque regiones, quonondum Turcica rabies penetrarat, atque inde in Italiam asportavit festivam ejusmodi mercium congeriem, quam praesertim dicatam voluit Eugenio IV. Pontifici Maximo, si bene memini, anno aerae vulgaris 1436. Nullus dubito, quin per illam, ut ajunt, dedicationem ad Eugenium IV. intelligat vir doctissimus hanc epistolam itinerariam eidem Pontifici scriptam. Sed

✠ † †

hanc

hanc post annum 1436. elucubratam fuisse deprehenditur ex nonnullis ejusdem epistolae locis, quae aliis gravioribus studiis distentus animadvertere non potuit. Inter alia, quae praetermitto, pag. 31. seq. innuitur Gerardum Landrianum Episcopum Comensem ad Cardinalatus apicem jam evectum fuisse. Comensem vero Episcopum creatum fuisse Cardinalem ab Eugenio IV. in Concilio Florentino an. 1439. die XVIII. Decembris testatur Scriptor anonymus, idemque synchronus in vita ejusdem Pontificis, quae a Baluzio Tom. VII. Miscell. edita a Muratorio V. Cl. Tom. III. Rer. Ital. Part. II. recusa fuit. Ejus verba sunt: Praeterea idem Dominus Eugenius Papa pronuntiavit, fecit, & creavit in Florentia die XVIII. mensis Decembris anno Domini 1439. Pontificatus sui anno IX. in Consistorio publico XVII. Cardinales, videlicet Archiepiscopum Remensem, Archiepiscopum Rothomagensem Episcopum Tarentinum, Archiepiscopum Capuanum, Archiepiscopum Eborac-

cen-

censem, Archiepiscopum Nicaenum Graecum, Episcopos Morinensem, Cumanum &c. idest Gerardum Landrianum Episcopum, ut diximus, Comensem. Imo post annum quoque 1440. scriptum hoc Itinerarium a Kyriaco fuisse facile colligitur ex pag. 5., ubi Cardinalis Eugenii Quarti nepos, idest Franciscus Condulmerius Vicecancellarii titulo nuncupatur. Hoc enim munus demandatum est ab eodem Pontifice nepoti suo anno 1440., ut idem Anonymus scriptor memoriae prodidit: Item eodem tempore anno domini 1440. dominus Eugenius transtulit Nepotem suum Cardinalem de Camerariatu ad Vicecancellariatum Romanae Curiae. Quid si anno 1441. elucubratum fuisse ostendero? Nam pag. 5. mentio fit Leonardi Dati Florentini, illius videlicet, de quo praeclara scripsit Gaspar Veronensis Lib. 2. de gestis tempore Pontificis Maximi Pauli Secundi. Hic igitur Leonardus Datus nominatur a Kyriaco pag. 5. seq. Reverendissimi Cardinalis, & excolendissimi Nepotis, idest. Fran-

* † † 2

cisci

cisci Condulmerii Secretarius. Datbi epistolae adhuc ineditae adservantur in Bibl. Mediceo-Laurentiana. Plut. LIII. Cod. Chart. Num. 1., atque in eodem inter alias literas legitur epistola ad Bernaboem de Urfinis Archiepiscopum Salernitanum, in qua scribit Dathus se Cardinali Vicecancellario valedixisse. Ego, inquit, langueo. Nam sextus hic mensis est, ex quo Vicecancellarium seposui, quum praesertim nihil ab eo sperandi argumentum norim &c. Ea vero scripta est ex Florentia Kalendis Majis 1442., ex quibus constat Leonardum Dathum exeunte anno 1441. se a Secretarii, ut ajunt, munere abdicasse. Hinc necesse est, ut eodem an. 1441. Kyriacus Anconitanus hoc opusculum scripserit, quum hoc anno Leonardus Dathus ab epistolis fuerit Cardinali Condulmerio Vicecancellarii munere insignito.

Multum vero utilitatis ex hoc opusculo percipi potest tum propter praestantissimos illius aetatis viros, qui in hoc Itinerario memorantur, tum propter prima
il-

florum studiorum rudimenta, quae nunc
 ad tantam amplitudinem evecta conspici-
 mus. Barbariem tamen, quam plera-
 que ejusdem saeculi scripta praesefe-
 runt, effugere non potuit Kyriacus,
 quumque in pervestigandis vetustis mo-
 numentis totus fuerit, idcirco incul-
 to, atque horrido dicendi genere utitur
 in hoc Poggio, Leonardo Arretino,
 Francisco Barbaro, ac Philelpho infe-
 rior, qui totam aetatem suam in effin-
 gendo M. Tullio contriverunt. Graeca
 quandoque verba intermiscet, & poeta-
 rum flosculis plus nimio indulget; ita ut
 cum pag. 62. vini scypho donatos juvenes
 dicere vellet, Purpurei Dei laetitiae
 spumante patera donatos dixit. Ve-
 stigium vero illius ἀπρίστας, quae ho-
 mini insedit, exstat Pag. 31., ubi
 Cumanum Pontificem dicit, cum
 Comensem dicere debuisset. Quid est
 enim commune Como cum Cumis? Sed
 hoc condonandum barbaro saeculo, quod
 Cumas, & Comum promiscue usurpa-
 bat. Ita Tobias Burgus de Francis-
 co Barbaro loquens Cumanam Praetu-

✠†† 3 ram

ram nominat, quum Comensem dicere debuisset. Sic Episcopum Cumanum pro Comensem scripsit auctor Anonymus vitae Eugenii IV., cujus locum supra adtulimus. Imo ipsemet Gerardus Landrianus vir ea aetate doctissimus Cardinalem Cumanum se nuncupabat pro Comensem, ideoque reprehenditur a Leonardo Arretino Tom. 2. Epist. Lib. VIII. Epist. VII. pag. 22. seq. Neque enim, inquit, Cumanus dicendum est, ut michi quidem videtur, sed Comensis. Id autem erratum ex eruditulis potius, quam ex vulgo derivavit. Vulgus enim Comum dicebat teste eodem Arretino. Vulgo etiam loquentes Comum appellant eam urbem &c. Erudituli vero quum legerent in mss. Cumum, atque mutuam literae U, & O permutationem in Codd. passim adhibitam ignorarent, ex eo Cumanus fecere, cum saltem Cumenis dicere deberent. Vide aliam Epist. Leonardi Arretini Lib. VIII. nam. VIII. Alterum antiquae exemplum se se offert pag. 36., ubi Kyriacus colligit ex veter-

teri monumento, Fani Fortunae moenia
ab Augusto Caesare condita fuisse L.
Turcio Flaminiae, & Piceni Provin-
ciae Correctore curante. Inscriptionem
habet Gruterus pag. 165. num. 2., &
antea adtulerat Panvinius Lib. III.
Fast., atque ita se habet: Curante L.
Turcio Secundo Aproniani Praef. Urb.
Fil. Asterio Corr. Flam., & Piceni.
Sed quomodo L. Turcius Secundus Apro-
nianus Asterius Augustae aetate vive-
re potuit, quum esloruerit an. 363., quo
tempore a Juliano Praefectus Urbi im-
positus fuit, ut ex Ammiano Marcelli-
no nos edocuit Eminentissimus Norisius?
Videnda ejusdem Cenotaphia Pisana
Dissert. IV. Cap. II. §. I. Ridicu-
lum vero est id, quod narrat pag. 44:
se scilicet percepisse, Q. Curtium de An-
cone haec in Trajanum Caesarem scri-
psisse. Trajanus igitur Imperator per
aequoris vada venit in civitatem, &
in ripam cephalinam Thetidis curvae,
ubi de se memoriam fecit spectaculo-
rum grande. Postea vero per collisep-
tam Picenum, & Alpibus Umbriam

clausam in Urbem profectus est. *Dubitan-
tandi locus non est, quin noster Anconita-
nus haec acceperit ab aliquo sycophan-
ta, qui ejus credulitate delectabatur.
Nam nec quidquam simile a Curtio scrip-
tum reperimus, nec illa verba Curtium
auctorem sapiunt, sed potius impostorem
nescio quem, unum nempe ex his, qui
saeculo decimoquinto haec in nepotum per-
niciem procudere non erubuerunt. Idem
dicendum de duobus illis versiculis pag.
43. memoratis, videlicet:*

Fides fixa tuo sancto de nomine
dixit,

Quae tumidos illyris fluctus depel-
leret Ancon.

*Qui etsi ex erroribus, ac fabellis
conflati sint, noster tamen Kyriacus
Tibulli esse putat, cum Maximiano bar-
daro, ac lutulento poeta digni sint.
Quae vero pag. 43. de Anconae origi-
ne differit, ad aniles fabellas aman-
dentur. Eadem quoque retulerat Ky-
riacus in Libello de antiquitatibus, ut
nos edocet Julianus Saracenus pag. VII.
Not. Anconit., nempe in antiquarum re-
rum*

rum Commentariis , ut ego arbitror , eademque ex Kyriaco produxerat Landus Ferrettus in Hist. Anconitana MSS. , quae adservabatur in Bibl. Eminentissimi Cardinalis Flavii Chisii Cod. 1130. Ex hac paucis fabellam accipe. Scripsit in Libro de Antiquitatibus Kyriacus Saccoso Persarum Rege ab Hercule devicto Fidem Reginam , ejusdemque Saccosi uxorem magna opum vi ex Persarum Regno decessisse , quumque ad Adriacum pervenisset e naviegressam Cumericum promontorium ascendisse , ac situs opportunitate captam urbi locum optasse . Primum itaque palatii fundamenta jecit , arcemque construxit , templumque Glauco Portumno condidit . Mortua vero Fide , heredes delubrum Reginae posuere , ibique sepultam sub Deae Fidei nomine coluerunt . Sed hoc commentum manifestam imposturam praesefert , quum & mythologiae , & chronologiae , atque scriptorum luculentissimorum auctoritati adversetur , idemque tamquam fabulosum , ac nugarum plenum rejecit Saracenus .

Gli-

Clitomachi tamen auctoritati innititur Kyriacus, eique Linum adiungit auctorem, ut ipse eum nuncupat, praeclarum, cujus verba subjungit lutilenta, ac plane stercorea. Sed valeat cum suo auctore praeclaro Kyriacus, ac tam Clitomacho, quam Lino solus sine rivali utatur. Haec enim aut ipsemet confinxit, aut conficta sibi obtrudi passus est ab aliquo nebulone, cui hominis credulitatem inludere volupe fuit. De Itinerario haecenus. Nunc ad Commentaria rerum antiquarum descendamus.

*Kyriacum multas Europae, Asiaeque partes peragrasse, & vetustos lapides exscripsisse indicat Ambrosius Camaldulensis, qui in Hodorporico: A-
diit, inquit, nos inter ceteros, & Kyriacus Anconitanus, multaque nobis ostendit antiquitatis, cujus studiosissimus indagator erat, monumenta, tum epigrammata vetusta, tum signatos nummos argenteos, & aureos, tum signa. Acarnaniam totam cum Aetolia, & Boeotia lustravisse,
Pelo-*

*Peloponnesum , Spartamque , & Argos
 inspexisse , & quicquid antiquitatis est
 in illis eruisse , & Athenarum propy-
 laea descripsisse scribit Leonardus Ar-
 retinus Lib. IX. Epist. V. ad eundem
 Kyriacum , quam etiam protulit Tom. VI.
 Miscell. pag. 538. vir Cl. Stephanus
 Baluzius . Hanc Kyriaci industriam
 in exquirendis antiquis lapidibus , aliis-
 que eruditae vetustatis monumentis ex-
 tollit , ac praedicat Franciscus Phi-
 lelphus , qui in Epistola XII. Lib. I.
 ad eundem Kyriacum Venetiis XII.
 Kal. Januar. exarata : Amote , inquit ,
 mi Kyriace cum ob tuam in me be-
 nivolentiam , tum ob eam inquisitio-
 nem , atque diligentiam , qua uteris
 maxima in earum rerum inventionem ,
 quae vel nimia vetustate , vel patrum
 nostrorum negligentia apud nos perie-
 rant &c. hortaturque hominem , ut in-
 cumbat in tam liberale , tamque lau-
 dabile munus renovandae vetustatis ,
 vel potius ab interitu vindicandae .
 Nam non parum , addit Philelpbus ,
 & voluptatis , & commodi prae se
 fe-*

ferunt istiusmodi eulogia; atque epigrammata, quae tanto cum studio, & labore undique ex universo prope orbe in Italiam advehis. Et horum quidem gratia non solum vivos tibi concilias, sed mortuos quoque reddis obstrictos beneficio sempiterno. *Kyriaci quoque industriam celebrat Angelus Decembrius de Politia Litteraria Part. LIV.* Cujus quidem rei maxime studiosum ferunt quemdam aetate nostra celebrem virum Cyriacum Anconitanum graecarum rerum studiosissimum ob id cupide etiam graecorum antiquas, longinquasque nationes adeuntem &c. *Et Leander Alberti in Descrip. Italiae pag. 280.* Trascorse quasi per tutta Europa con parte dell' Asia; e dell' Affrica per vedere l' antichità, e degne opere, che aveva ritrovato scritto ec. *Antiquorum vero lapidum, ac monumentorum syllogen congeffit Kyriacus post annum 1447., si Amantio, Apiano, & doctissimo P. Burmanno credamus, qui ad novam Gruteriani Corporis recensionem haec.*
ani-

animadvertit. Praeerat quoque circa eadem tempora Romanae Ecclesiae Nicolaus Quintus vir & ipse eruditus, & summus eruditorum fautor, cujus studio erga litteras plurimum posteriora saecula debent. Is inter alia praeclara promovendae rei litterariae officia Kyriacum Anconitanum graecum uberrimo viatico instructum per varias orbis partes misit, ut lapides veteres conquireret, ut docent Amantius, & Apianus in principio inscriptionum suarum pagin. prima. Qui egregie administrata hac sibi mandata provincia lapidum titulos plurimos in unum volumen coniecit, & ob industriam hanc antiquarii nomen retulit. *Haec Burmannus, qui duplici vice peccat. Primum tradit vetera illa monumenta in unum volumen coniecta fuisse, quum in tria volumina digessisset Kyriacus, ut paulo infra demonstrabimus. Praeterea a veritate abhorret, quod adjungit Burmannus, Nicolao scilicet Quinto Pontifice haec a Kyriaco fuisse congesta.*

fla. Et sane Petrus Apianus Leysnicensis publicus in Ingolstadiensi Academia mathematicum Professor, ac Bartholomaeus Amantius Poeta Caesareus hoc tradiderant in Inscriptionibus Sacrosanctae vetustatis, quae Ingolstadii ann. 1531. prodire. Nam in epistola ad Raymundum Fuggerum Caroli V. Imperatoris Consiliarium haec habent. Idem & gloriae consecutus est Kyriacus Anconitanus, qui & ob diligentem inquirendarum vetustatum curam antiquarii cognomen merito habere coepit. Nec minor laus extitit Nicolai Quinti Pontificis maximi, qui miro quodam studio Antiquitatum flagrans immensissimam pecuniam pro iis sedulo undique conquirendis elargitus est &c. Et paulo infra ante monumentum Gaditanum haec animadvertuntur. Occurrit nobis commodum monumentum Gaditanum, quod eximius vir Kyriacus Anconitanus repperit, qui non absque magnis molestiis longissimorum itinerum faciendorum quascumque inscriptiones vetustas, quoad
li-

licuit, descripsit. Neque tamen fuis impensis hoc peregit, sed Nicolaus Quintus Pontifex Maximus cum incredibili antiquitatis explorandae ardore flagrans, tum & bonorum librorum comparandorum desiderio sumptus ad hunc laborem conficiendum quam magnificentissime suppeditavit. *At quis non sentiat hoc esse commentum Apiani, & Amantii cerebro dignissimum?* Jannotius Manettus, qui ab eodem Nicolao Quinto Apostolicis litteris Romam ex hac urbe evocatus fuit, quique ejusdem Pontificis vitam scripsit, multos quidem praeclaros homines a Nicolao per universum terrarum orbem missos fuisse tradit, eo tamen consilio, ut MSS. Codices perquirerent, non veteres lapides investigarent, eorumque ope supra quinque millia codicum volumina congeffit. Quot enim, Jannotii verba sunt, librarios cum graecos, tum latinos ad transcribendum & intra, & extra Urbem mercedibus conduxerat? Quot exploratores doctos homines non per universam Italiam solum, sed usque

que ad extremos etiam Germaniae, ac Britanniae angulos ad investigandum, indagandumque transmiserat? Quot insuper in Graeciam ipsam & ante, & post deplorandam Constanti-
nopolis captivitatem eruditos viros magnis cum salariis, ingentibusque emendorum, & perferendorum carorum codicum commissionibus destinaverat? *Haec Manettus, qui nullam antiquorum lapidum mentionem facit: Et quidem multo ante Nicolai V Pontificatum inscriptiones a Kyriaco tum in Graecia, tum in Italia fuisse collectas deprehenditur non solum ex literis Francisci Philephi, verum etiam ipsiusmet Kyriaci, quas Itinerario adjunximus. In Epistola Francisci Philephi, quae exstat Lib. I. num. XII. laudatur Kyriacus ob diligentiam, qua in veterum monumentorum peruestigatione utebar. Ea porro scripta est ex Venetiis XII. Kal. Januarias 1437., ita ut exeunte anno 1437. idest decem circiter annos ante Pontificem Nicolaum inscriptiones colligeret Kyriacus. In altera*

tera qd eundem Kyriacum Lib. IV. pag. 27. memorantur epigrammata nescio quae a Kyriaco inventa, ac litteris atticis scripta. Haec missa est ex Mediolano V. idus Quintiles 1440., ita ut septem circiter annos ante Nicolaum V. Graeciam peragraverit Anconitanus. Duae ejusdem Philelphi epistolae pro Kyriaco Venetias petente leguntur. Ambae exstant Lib. V. n. 22. 23., ac prima inscribitur Francisco Barbaro, ubi dicitur Kyriacum ad Barbarum ferre nonnulla pulcherrima epigrammata, quae apud barbaros Asiae populos repererat. Altera mittitur ad Leonardum Justinianum, ibique scriptum reperimus Kyriacum ei fore non injucundum praefertim quod ferat secum nonnulla priscae vetustatis monumenta, & eulogia, & epigrammata, & alia pleraque scripta, quae ex lapidibus vetustissimis in Asia, Graeciaque collegerat. Utraque scripta est ex Mediolano III. Kal. Januarias 1443., ex quibus verbis colligitur exeunte an. 1443. Graeciam, Asiamque jam fuisse a Kyriaco

✠†††

pera-

peragratam. Consule octo Kyriaci litteras, quae Itinerarium excipiunt, & Burmannianum errorem deprehendes. In Epistola secunda pag. 56. seq. scripta Kal. Decembris 1435. ait Kyriacus se ex Corcyra in conspectu insulae Promontorium Dalmatiae praetervectum fuisse, melioremque scopulum adiisse, ibique in angulo claustri, quod ad Seraphicum Ordinem pertinebat, epigramma optimis insculptum litteris invenisse. Sic epistola tertia scripta est ex Acarnania urbe IV. Kal. Januarii 1435., quarta Astacore III. Idus Januarii 1436., quinta ex Orionatio Dodonaeo XIII. Kal. Juniarum die 1436., sexta ad XV. Kalendas Octobrias 1436., ubi inter alia Alphaei gurgitis a se visi mentionem facit, scribitque se Lacedaemona esse profecturum &c. Itaque tam anno 1435., quam anno 1436., idest undecim circiter annis ante Nicolaum V. Graeciam circumibat noster Kyriacus, ac vetera monumenta colligebat. Sed quid verbis opus est? Epistolam hanc a nobis nunc primum publici juris factam, in qua Kyriacus itineris sui seriem Eugenio IV.

Pon-

Pontifici exponit, ab eo anno 1441. elu-
 cubratam fuisse supra pag. 36. demon-
 stravimus. Quamobrem necesse est, ut
 ante annum 1441. iter suum con-
 fecerit noster Anconitanus. Tantum
 abest, ut Nicolao V. auspice, idest post
 annum 1447. ad illud se adcinxerit,
 quod post Apianum, & Amantium com-
 miniscitur P. Burmannus. Nos tamen
 non inficiamur insignem illam veterum
 monumentorum syllogem ante annum 1441
 congestam etiam post illud tempus a
 Kyriaco augeri, locupletari, ac casti-
 gari potuisse. Imo hoc jamdiu praesen-
 simus, ac nuper ex Philelphi epistolis di-
 dicimus. Hunc vero inscriptionum thesau-
 rum antiquarum rerum Commentaria
 inscripsisse eruitur ex ipsius Kyriaci
 verbis, quae in hoc Itinerario leguntur.
 Nam pag. 23. postquam mentionem fe-
 cerat de marmoreo apud Neapolim Ca-
 storis, & Pollucis vetustissimo templo,
 graecoque epigrammate: & alia, inquit,
 egregia vetustatis vidimus, nostris &
 adjecimus Commentariis &c. Et rur-
 sus pag. 36. memoratis sex illis de mar-

more basibus nobilium ex aere statuarum, quas olim splendidissimi Pisauriensium, Ariminensiumque Ordines filicum viarum Procuratoribus dedebant: quarum, ait, epigrammata una cum Ambrosino illo suo Equite praecclaro lectitavimus, & nostris haud indigna mandavimus Commentariis. Pag. vero 37. postquam vetera Urbini monumenta recensuerat, addit: quae omnia tum sua pro dignitate, tum & Principum tantorum, & sacri ejusdem civitatis Pontificis Antonini Foro Juliae memoriae nostris antiquarum rerum Commentariis duximus adnotanda. In haec antiquarum rerum Commentaria, seu inscriptionum συναγωγήν non solum vetustos lapides diligenter exscriptos intulit, sed etiam omnigena monumenta, theatra videlicet, amphitheatra, Circos, templa, statuas, sepulchra, obeliscos, Pyramides, arcus, aliaeque id genus eruditae antiquitatis vestigia eleganti pictura reddidit, expressitque, quod praeter Vossium Lib. III de Hist. Latin. memoriae prodidit Leander

der Alberti in Descript. Italiae, ubi pag. 280. de Kyriaco verba faciens haec habet: E quelle (antichità) ritrovate non solamente le scriveva, ma altresì co i veri, e certi liniamenti le fingeva, e disegnava, come Teatri, Amfiteatri, Circi, Tempj, Statue, avelli, obelisci, Piramidi, tavole con gli epitaffi, archi trionfali, e altre simili curiose cose. Hinc Leonardus Arretinus in Epist. V. Lib. IX. ad hunc Anconitanum scripta testatur Athenarum Propylaea ab eo fuisse descripta, & Athenarum Propylaea descripseris, quod non tam de calamo, quam de pennicillo intelligendum est. Kyriaci quoque peritiam in pictura celebrat Carolus Arretinus in carmine, quod inscribitur: Karoli Aretini ad Poggium V. Cl. de Mercurio sibi misso a Kyriaco Anconitano elegiacum carmen. Id exstat in Bibl. Mediceo-Laurentiana Plut. XXXIV. Cod. membr. num. LIII., incipitque:

Kyriacus nobis misit modo munera Poggi,

✱ † † † 4

Mer-

Mercūrium: propria pinxerat ille
manu.

Ut vidi obstupui, stupeoque, &
flectere nusquam.

Ex illo possum lumina capta semel.

Et paulo post.

Vivit Atlantiades? an falsa decipit umbra?

An falsus ludit lumina nostra color?

Jam nunc ingenio poteris superare
Timantem

Kyriace, & quicquid finxerit
arte manus.

Parrasium tabulis vinctes, vinctesque
cavandis

Pyrgotelem gemmis, Mentora-
que in pateris.

Quin etiam sollers tecum si certet
Apelles,

Cedet Mercurio victa colore Venus &c.

*Hæc autem Commentaria non tam
vetustis lapidibus, quam iconibus spe-
ctanda in unum volumen conjuncta fuisse
per-*

perperam tradidit Petrus Burmannus, ut paulo supra innuimus. Nam Petrus Razzanus auctor synchronus, qui Kyriaco familiarissime utebatur, tria veterum monumentorum ingentia volumina ejusdem manu scripta vidit, quod memoriae prodidit idem Leander Alberti in *Picenopag.* 280. Scrisse egli (Kyriacus) tante cose, e tante ne rappresentò co' i liniamenti, e figure, che scrive Pietro Razzano molto dimestico di lui averne veduto tre gran volumi scritti, e lineati di propria mano di quello &c. *Idem P. Burmannus vir doctissimus, quem honoris causa toties heic nominatum volumus, dubitabat, utrum tct vetustatis reliquias ediderit.* An vero, *inquit*, epigrammata, quae undique collegit publicaverit affirmare non audeo, cum eorum mentionem a nullo fieri videam. *At decipitur vir doctissimus. Nam inscriptionum a Kyriaco editarum meminit Simlerus in epitome Bibl. Gesnerianae pag. 180. Cyriacus, inquit, Anconitanus epigrammata quaedam, seu inscriptiones antiquas per*

Illyricum iter collegit, & edidit. *Haec Simlerus*: Universum tamen veterum monumentorum corpus in tria digestum volumina numquam e Kyriaci musaeo prodiisse arbitror, sed nonnulla tantum epigrammata amicis suis per litteras communicasse, eisdemque aliquam lucem afferre conatum fuisse. In epistola prima, quam huic Itinerario subjunximus, Johanni Ricinati Raguseae Metropolitanae Ecclesiae Pontifici titulum mittit Maceratae repertum, quem Helvia Ricina Colonia L. Septimio Severo Conditori posuerat. In octava ad Ludovicum Scarampam Patriarcham Aquilejensem inseruit inscriptionem, quam Aquilejae invenerat. Philephus quoque in Epist. 49. Lib. VI. Kyriaco gratias habet, quod ab eo saepe numero donaretur perpulchris quibusdam epigrammatis, meminitque eulogii in Homeri sepulchro insculpti, quod ad eum miserat Anconitanus. Ex his, multisque aliis inscriptionibus, quas ad amicos per epistolas trans mittebat Kyriacus, profecta sunt illa apographa monumentorum

rum veterum collectanea, quorum plurima in Bibl. MSS. adservantur. In illo Cod. Stofebiano, ex quo hoc Itinerarium in lucem producimus, exstant nonnulli lapides ex Ravenna, Roma, Urbino, Benevento, aliisque Italiae urbibus collecti, & in Musaeo locupletissimo Illustrissimi, ac Reverendissimi Marchionis, ac Subdecani Gubrielis Riccardii bono Reipublicae litterariae nati versavimus in Cod. Chartaceo in 4. num. 193. Inscriptiones ex veteribus Cycladum monumentis per Kyriacum. Codex quoque chartaceus, qui delitescit in Bibl. Mediceo-Laurentiana Plut. 59. Num. XVII. habet novem, aut decem titulos graecos ex Sardiatis, Atbenis, Jonia, aliisque Graeciae locis a Kyriaco exscriptos, ut & alter Codex Chartaceus ejusdem Biblioth. Plut. LXXX. num. XXII. continet nonnullos vetustos lapides, qui partim in Graecia, partim in Piceno legebantur. His, aliisque Commentariorum a Kyriaco congestorum apographis multi usi sunt, qui ad eadem studia operam suam contulerunt.

✱ t t t 5

Utrum

Utrum Kyriaci serinia expitaverit Jucundus Veronensis, qui eadem aetate Ludovici Agnelli Archiepiscopi Cosentini hortatu ad vetera monumenta colligenda animum adplicuit, affirmare non possumus. Id tamen, quod de Jucundo asserere non audemus, dicere non erubescimus de Michaeli Ferrarino Regiensi, qui eodem seculo XV. veteres inscriptiones, arcus, aliasque antiquitatis reliquias conquirit. Hujus Ferrarini codex manu exaratus adservatur Regii Lepidi, ex quo epistolam, ut vulgo vocant, dedicatorem produxit Jo. Guascus in Hist. Litt. Academiae Patriae Lib. I., ibique plura de eodem Ferrarino Carmelita observantur. Alterum eorumdem collectaneorum MS. apographum videre est in Bibl. Regis Christianissimi num. 5998., ubi post inscriptiones Regii Lepidi collectas sequuntur epigrammata Romae reperta, quae ex Felicis Feliciani, & Kyriaci Anconitani laboribus excerpta fuisse testatur his verbis ipsemet Ferrarinus. Et a Felice Feliciano conterraneo meo,

nec

nec non a Kyriaco Anconitano ad
delectationem legentium recollegit Fe-
licianum excipiat P. Sabinus. Hic etiam
iis adiungendus est, qui suam inscriptio-
num syllogem ex schedis Kyriaci Anco-
nitani ditaverint. Fatetur id ipsemet
in Epistola ad M. Antonium Coccium
Sabellicum praeceptorem suum inter eius
epistolas relictas Lib. IX. Ep. I., ubi haec
scribit: Scito me eo usque in ejusmo-
di veterum monumentorum indaginem
progressum, ut partem ex iis, quae ipse
hinc inde conquisiui, partem ex Cy-
riaci Anconitani, & cujusdam Fra-
tris Jucundi plusculis quaternionibus,
quos Laurentio Medici obtulit, fide-
lissime conscripta, & ex tota fere
Europa collecta neglectis, rejectisque
vulgaribus, ac plane gregalibus epi-
grammatis in unum corpus congesse-
rim &c. Primi tamen, qui excerpta ex
Kyriaci schedis typis excuderent, fue-
re Petrus Apianus, & Bartholomaeus
Amantius, qui, ut supra diximus, In-
scriptiones Sacrosanctae Vetustatis Wo-
lgstadii an. 1531. edidere. Postea ex

Anconitani, collectaneis. Ususque quisque
 ceterum monumentorum curam per se au-
 xit, inter quos Reinésius, Donius, alii-
 que, sed praecipue Eadovirus Murato-
 rius Vir Cl., qui ad locupletandum no-
 vam veterum inscriptionum thesaurum,
 cujus tria iam volumina emisit, tam
 Schedis Stofebianis, quam Barberinia-
 nis a Pompejo Compagno viro Cl. sibi
 communicatis, diligentissime usus est.
 Praetereundum tamen non est Car-
 dinalem Barberinum seniore, ut su-
 pra diximus, multo ante suis auspici-
 is effecisse, ut Inscriptiones Kyria-
 cæ Anconitani ederentur. Exstat hæc
 editio in fol. sine loco, & typographi nomi-
 ne ex pag. 44. conflata, & ad finem nun-
 quam perducta fuit, continetque inscriptio-
 nes plusquam 200., ubi etiam indicantur
 non solum loca, ubi eadem inventae sunt,
 sed veterum monumentorum icones de-
 pictae conspiciuntur. Emericus Bigotius
 vir Cl. in litteris ad Nicolaum Flein-
 sium, Roma 27. Aprilis 1660. scribit
 Carolam Moronum editionem curasse.
 Is est Carolus Moronus Canonicus S.
 Lau-

Laurentii in Damaso, ac Bibliothecae Barberinae Praefectus, quem Mororum perperam adpellat P. Burmannus. Plures Nicolai Heinsii epistolae ad Jo. Frid. Gronovium, Ezechielem Spanhemium, Octavianum Falconerum, & Falconerii ad Heinsium de Inscriptionibus Moroni leguntur in sylloge Epistol. a viris illustribus scriptarum, quas Leidae an. 1727. digessit, ac edidit P. Burmannus; earumque loca ad Moroni opus spectantia collegit Franciscus Hesselius in Append. Praefat., quam Gudii inscriptionibus praefixit. Antonius Augustinus Dial. XI., Schottus, idem Bigottius, alique Kyriacum Anconitanum redarguunt quasi vero inscriptionibus a se confectis Ambrosio Moralesio imposuerit. Parcius ista viris tamen objicienda nemento.

Multas enim ex iis, quae a Kyriaco producantur, nosmetipsi non sine improbo labore investigavimus in probatissimorum auctorum Collectaneis, ex quorum testimonio constat Kyriacum nobis fucum non fecisse. Exempli gratia Inscriptionem apud Ma-

Maceretum, quam pag. 26. *hujus Itinerarii* se vidisse indicat, assert. *Leander Alberti* in *descript. Ital.* eamque sub thesauro inseruit pag. 265. *nam. n. Gruterus*. Alteram pag. 45. quam praefesert *Portus Anconitanus*, exscripsit *Maximilianus Missonus* Tom. I. *Itiner.* pag. 304., & *Jo: Georgius Keydlerus* in *Itiner. Germanico, Boemico, Hungarico, Helvetico, & Lotharingico* Part. II. pag. 445. seq., ut alios omittam. Idem & de graecis inscriptionibus dicendum. Inter illas, quas edidit *Moronus*, exstat pag. 20. epitaphium *Basilidis* apud *Corcyram* repertum. Hoc vero consuetum a *Kyriaco* non est; Nam eandem inscriptionem ex *Corcyra* accepit vir Cl. *Apostolus Zenus*, ab eoque dono acceptam inseruit pag. 428. *Diarii Ital.* Cap. 28. Cl. *Bernardus Montfauconius*, produxitque etiam *Lucas Holstenius* ad *Stephanum* in verbo *σχεπια*, & *Eminentissimus Quirinus* Cap. XXII *Primord. Corcyrae* pag. 184. Quod si aliquis lapis a *Kyriaco* productus nunc non exstet animadvertendum est, multa vetera monu-

men.

menta temporum edacitate deleta, multa
 & barbaris fracta ac dissipata, plura ve-
 ro ab imperitis hominibus vel in usum
 aedificiorum adhibita, vel in calcem re-
 ducta fuisse.

Itinerario adjunguntur octo Epi-
 stolae ejusdem Kyriaci, in quibus non-
 nullas itineris sui partes describit. Pri-
 mam edidit Mabillonius Tom. I. Mus.
 Ital. Part. I. pag. 43. ex membrana-
 ceo Codice Vaticano. Tertiam, & octa-
 vam adhuc ineditas erui ex MSS. Stof-
 ebiano, ex quo hoc Itinerarium exscri-
 psi. Quinque vero, quae supersunt pro-
 duxit Moronus inter Inscriptiones Ky-
 riaci. Sed adeo imperite eae ascriptae
 sunt, ut nihil supra. In Cod. Chart.
 Bibl. Laurentianae Plut. XXXIV. Cod.
 53. reperimas carmen elegiacum Ca-
 roli Marsuppini, & in MS. pariter
 Stofebiano carmen alterum Jo: Cirigna-
 ni cum ejusdem epistola ad eundem Ky-
 riacum, ad quem Cirignanum scripta est
 Epist. XII. Leonardi Bruni Lib. IX., &
 altera Jacobi Piccolominei Cardinalis
 Num. XII. Utramque haec addere lubet.

KY-

KYRIACO ANCONITANO

JOANNES CIRIGNANUS

Lucensis S. P. D.

PERquam obligatissimum me tibi
 semper habe, suavissime Kyria-
 ce, qui pro innata tibi in sanctissimam
 vetustatem mira quadam affectione,
 & caritate antiquissimae Lunae urbis
 ruinas visurus, ac maxime deplora-
 turus civitatem & nostram Lucam
 visitatione tua, tuaque me charissima
 mihi supra quam dici possit amicitia
 illustrare dignatus es. Dignissimum ve-
 ro arbitratus sum ego, te mi aman-
 tissime Kyriace virum, quem anti-
 quissimarum rerum tanto captatum
 amore, & vetustissima quadam mira
 novitate refertum, atque plenissimum
 novo quasi quodam epigrammate tuis
 licet meritis, ac laudibus imparissimo
 decorem. Quod sane carminis genus et si
 vel

vel mortuis affigi solet, tu tamen, charissime Kyriace, cum tuo Mercurio nunquam moriturus gratiae nostrae memoriae gratia fraterne suscipias oro, & obsecro. Vale.

Mercurium generosa novum te protulit Ancon

Kyriace in terris: neque enim Cyl-
lenius ille

Divus, & aereus tot vertit clima-
ta cursu

Tam celeri, quo te video peragraf-
se per orbem

Terrarum: quis enim superest lo-
cus ullus ubique,

Qui tibi non patuit, adeundusve
superfit?

Sidereus nec te ingenio, non arti-
bus ullis

Vincit Atlantiades, nec mobilitate
per auras

Tam celer est, quam tu pedibus,
terraque, marique:

Nec sibi tantus amor cytharam pul-
fare sonoram,

Sive agilem tantus amor exercere
palaestram,

Ky-

Kyriaco quantus amor huic epi-
grammata nostro

Est reperire, deûmque, hominûmque
veterrima dicta :

Orphei nec fuerit major Proserpi-
nae ab umbris

Cura reflectendae , superasque re-
ducere ad auras ,

Quam tibi Kyriace deletam nobi-
litem

Antiquam in lucem curae est re-
vocare novellam .

Dî tibi quid referent pro tanto mu-
nere , & urbes ?

Quidve viri illustres ? orbis porten-
ta , feraeque ?

Quidve urnae , statuae , portus , ther-
maeque , viaeque ?

Marmoris , argentique fodinae , auri-
que cavernae ?

Quas nemo intrepidus , nisi tu spe-
ctasse refertur .

Quid de litterulis graecis dicam ,
atque latinis ,

Quas mira nouitate , modis miris
que retexis ,

Qua

Quarumque antiquas reparas, renovasque figuras?

Quidve tibi debent Romanorum monumenta

Regum inscripta numismatibus, sacrisque cavata?

Quae tu non auri precio, non pondere pensas.

Cara tibi forma: omni preciosius auro
Caesareos proceres tibi respectare, triumphos.

Quis tandem rogo Mercurium vivum, atque loquentem

Pinxisset, nisi tu sis Mercurius novus alter?

Ergo tibi numquam morituro epitaphia nolim

De more haec scripsisse: Deo sed gaudeat aether

Ipse suo; nostro nos Mercurioque fruamur

Kyriaco in terris: aeternum vive, valeque.

EUGENII Pontificis anno XII.

K A-

K A R O L I A R R E T I N I

A D

KYRIACUM ANCONITANUM

Carmen Elegiacum .

K Yriace antiquos inter numerande
 poetas,
 Rhetoras antiquos, inter & hi-
 storicos,
 Tu modo navalis scribis discrimina
 pugnae,
 Et modo Mercurio Caesaris acta
 canis .
 Eloquio grajo dictas epigrammata
 saepe,
 Saepe etiam nostro carmina multa
 facis .
 Omnibus in rebus adfunt tibi nu-
 mina musae,
 Dant certe ingenio vela secunda
 tuo .

Igno-

Ignorant docti causas, quaeruntque
frequentem,

Unde tibi eloquium, copia tanta
tibi est?

Nec certe immerito, cum nil didi-
cisse magistro

Dicas, & ferulae subripuisse ma-
num.

Ast ego cognosco spirent cur pe-
ctore vates,

Cur sermone vales, carmine curve
vales.

Hic maria, & ventos, & durbs
perferet imbres,

Ut sibi quam grandes accumu-
lentur opes.

At tu non gemmis, non fulvo car-
peris auro,

Sed res antiquas quaerere magna
fitis.

Nam modo Pyramidum spectas mi-
racula solers,

Et legis ignotis scripta notata feris.

Nunc & reliquias Babilonos quaeris,
& horti

Pensilis, & quanta moenia lata
ruant.

Nunc

Num Karia antiquo fuerit spoliata
sepulcro,

Vel Mausolaei nobilis exstet opus.
Diruta templa petis totum celebra-
ta per orbem,

Omnis & antiqui nomina gymnasii,
Hinc Divi exploras quae sint epi-
grammata Homeri,

Quaeque & in Ascraei morte no-
tata senis.

Quin etiam purgas spinis obducta
sepulcra,

Priscorum & versus reddis in ora
virum.

Et modo de vasta misisti epigram-
mata rupe,

Quae fuerant Musis, Panque di-
cata tibi.

Denique quae tabulae, quaeque aera,
& marmora signant,

Omnia sunt chartis illa reposta
tuis.

Sicque tuo heroes, sic vivunt mu-
nere vates,

Vivit & orator, vivit & histori-
cus.

Tan-

Tanguntur superi meritis, tanguntur
& umbrae,
Tangitur Elysiis turba locuta tho-
ris.

Quandocumque igitur mente scri-
benda revolvis,
Haeret & in digitis charta no-
tanda tuis.

Creditur Elysia scriptorum fede re-
lieta

Ludere per thalamos agmina do-
cta tuos.

Seu cupis historias, seu malis scri-
bere causas,

Seu pedibus vinctus, sive solutus
eas.

Virgilius versum, versum tibi di-
ctat Homerus:

Tullius ardenti suggerit arma foro.

Suggeris historias facundo pectore
Livi,

Annales priscos suggeris ipse Fabi.

Sive optas elegos, spirat de pectore
Calvus,

Callimachus spirat, spirat & Ovi-
dius.

Seu

Seu gaudes nugis, veniunt magno
agmine nugae,

Plenaque sunt nugis omnia dicta
tua.

Denique de nihilo si nil describere
temptes,

Omnia quae scribis dicitur esse
jocus.

Felix qui tantos valeas simulare
poetas!

Et valeas etiam, cum cupis esse
jocus.

EUGE-

BEATISSIMO
EUGENIO IV.

OPTIMO, MAXIMOQUE PONTIFICI.

Ostquam de rebus profa-
nis quidem in Barbaros per-
agendis, quae digna mihi
potissimum visa sunt, im-
mento Tuam erga Sanctitatem de-
votionis affectu nuper Almae B. T.
scripsisse, ac ore saepius detexisse,
coramque retulisse certo cognoverim,

A

Emi-

Eminentissime Pater, Te jamque a-
lacriori animo conspiciamus adversus
Nileam, Pelusinamve formidabilem il-
lam, & perniciosam Babylonici Re-
gis navalem expeditionem, barba-
ricasque alias maritimas incurfiones,
minasque nefarias, & insolentes An-
gelum Maurocentum Equitem praecla-
rum, fortissimumque Rhodiae classis,
Archieraticaeve tuae, vel Pontificiae
navalis rei Praefectum, nec non suos
illos in mare collegas Joannem cogno-
mento Longobardum, aliosque mari-
timae quidem rei doctos, atque soler-
tissimos homines Petro⁽¹⁾ Quirino viro
certe nobili, & egregio Venetum Ora-
tore curante aere nempe tuo magna-
nimitèr exercere coepisse. Quae qui-
dem fausta, felicissimaque principia
ad nostram religionem, latinamque
diu jam torpentem ocio generosissimam
olim gentem ad gloriam, & lauda-
tissimam expeditionem excitandam

non

1 Petrus Quirinus vir patrio loco natus pater
fuit Thadaei Quirini viri doctissimi, cujus oratio
ad Imperatorem Fridericum III. habita legitur apud
Freherum Tom. II. Script. German.

non exiguum conspirationis Sanctissimae seminarium erit, neve magna sine, perpetuaque tuae inexplicandae Beatitudinis laude, longaevaque posteris inter, & immortalī gloria.

Ego quidem interea magno visendi Orbis studio ut ea, quae jamdiu mihi maximae curae fuere, antiquarum rerum monumenta undique terris diffusa vestigare perficiam, & ea, quae in dies longi temporis labe, hominumque incuria collabuntur, & memoratu digna visa sunt, litteris mandare valeam, clementissimae Tui numinis Majestati me ipsum devovi, dedicavique totum. Equidem alterum quempiam toto orbe Principem cognovimus, quem maior tali de re cura tangere possit? Vel cui externarum gentium, atque urbium explorationem majorum more maiori denique studio indagare, percunctarique pertineat, & deceat? Etenim te pluries lectitasse non dubito, Pater Alme, Hieronymum seniore illum Beatissimum, & devo-

tum tuum , sacrisque tuis Praedecessoribus Cardinibus ad Paulinum suum Nolanae Ecclesiae Pontificem in ipso Sacrae Historiae librorum principio recensere , quas antiqua per volumina cognoverat , externas indagasse provincias , maria undique transjecisse , externos , novosque adire populos maluisse , ut eos coram inspiceret , quorum inclyta e libris nomina , probitatemque pernoverat. Novisti Pythagoram illum Samium philosophorum insignem ad Aegyptum Memphitios illos Vulcani , & sapientissimos Sacerdotes adiisse.

Quin & aevo nostro ad me tam exiguum Sanctitatis Tuae servulum , dum exacto jam fere quinquennio Patavium ad Petrum Donatum⁽¹⁾ Episcopum ejusdem Urbis Pontificem , & filium devotissimum tuum me humanae rei gratia contulerim , vir quispian Latinus haud inter vulgares
quum

1 De Petro Donato patricio Veneto , celeberrimoque Jurisconsulto , cujus opera usus est Eugenius IV. , Petrique Marcelli in Episcopatu Patavino anno 1428. successore consulendus Ughellius Tom. V. Ital. Sacrae .

quum meam forte curam intelligeret, exasticon his denique verbis inscripsit.

Lustraſti veterum quaerens monumenta virorum

Extremos populos imitatus maxime mores

Ipsè Pythagoreos : jam te , Kyriace , per orbem

Fama canit dignas spargens per saecula laudes .

Et alia humanae ferme jaſtantiæ mei quidem indigna plurima .
Quin & Leonardum utique Florentinum illum Dathum ⁽¹⁾ egregium Reverendiſſimi Cardinalis , & excolendiſſimi Nepotis ⁽²⁾ tui Vicecancellarii

A 3

Se-

1 Hunc Leonardum Dathum non ſolum Cardinalis Franciſci Condulmerii Vicecancellarii a ſecretis fuiſſe , ſed etiam apud Petrum Barbum Cardinalem annis plurimis vitam ſuam exegiffe , eidemque poſtea Pontifici nomine Pauli Secundi idem officium præſtitiffe tradit Gaſpar Veronenſis auctor ſynchronus in vita ejusdem Pontificis , ubi plura de Dathò noſtro .

2 Franciſci videlicet Condulmerii Cardinalis Venetiarum Eugenii IV. ex fratre nepotis , qui anno 1440. a Camerariatu ad Vicecancellariatum translatus fuit , ut diſcimus ex vita ejusdem Pontificis ſcri-

Secretarium ad Urbem mihi versus
deditte certo scimus , qui & talia
coeperant .

*Vidisti Latias urbes , ubi fortia facta :
Vidisti Argivas , barbaricasque si-
mul .*

*Vidisti insculptos Divos , & martia
bella*

*Quae gesserunt , & Bellerophontis
equum &c .*

& reliqua alia , quae in hac parte
recensere laudi ambitiose faventis es-
set . Karolum vero ⁽¹⁾ Arretinum il-
lum doctissimum , & optimum Se-
cretarium Beatitudinis Tuae suos in-
ter , quos de me jampridem conscripse-
rat , elegos talia hac utique de re ce-
cinisse cognovimus .

*Hic maria , & ventos , & duros per-
feret imbres ,*

Ut

scripta ab auctore coaevo , & publica luce donata
a Stephano Baluzio Tom. VII. Miscell.

1 Carolum Marsupinum nobile temporis illius in-
gentum , & graecis , ac latinis litteris eruditissimum ,
ut eum nuncupant Volaterranus , ac Blondus . Pla-
tina in Eugenio IV. Leonardum Arretinum , Ca-
rolum , Poggium , Aurispam , Trapezuntium , Blon-
dum viros doctissimos secretis suis admisti &c .

*Ut sibi quam grandes accumulenti-
tur opes.*

*At tu non gemmis, non fulvo carpe-
ris auro,*

*Sed res antiquas quaerere magna
fitis.*

*Et nunc Pyramidum spectas mira-
cula sollers,*

*Et legis ignotis scripta notata feris
Nuper & e vasta misisti epigramma-
ta rupe,*

*Quae fuerant Nymphis, Panque di-
cata tibi &c.*

& alia ad indignam mei laudem ele-
gantia multa, quae longum esset om-
nia hac utique in parte componere.
Noverunt & Siculi homines haud
ignari meam hac de re curam, quo-
niam & olim apud Ferrariam Joannes
Aurispia B. M., & ille hodie Secre-
tarius tuus⁽¹⁾ hos mihi dederat elegos:

A 4

Es-

¹ Volaterranus Lib. XXI. Anthropol. Joannes
Aurispia Secretarius Apostolicus sub Eugenio in-
ter eruditos non admodum ignobilis ea tempesta-
te. Hunc Siculum sane doctum, & honoratum
fuisse scribit pag. 15. sui Dialogi Cortesius. Ejus
camen carmina tanquam tumida contempnit Gyraldus.

8 KYRIACI ANCONITANI

*Ennius antiqua dicit de sede salutem
Kyriaco claro pro novitate viro:
Nuper ad Elysias venit Mercurius oras,
Et dixit supero quidquid in orbe
geras.*

*Perquiris veterum sollers epigramma-
ta rerum,
Solus es & veterum spesque salus-
que virum.*

*Gratus ob id cunctis, praesertim gra-
tus Homero es:*

*Gratus Virgilio, gratus & Ovidio.
Cur tibi non parvam sedem decerni-
mus una,*

*Ut possis Lachesi dulce iubente frui?
Ergo inter quosdam, quos Gellius ipse
notavit,*

*Hic locus est dictus jam, Kyriace,
tuus.*

*Marrasium⁽¹⁾ vero & ibidem ea
tempestate Siculum Poetam hoc mi-
hi misisse cognovimus epigramma:*

*Si qua fuere virum divina epigram-
mata saxis*

In-

¹ Hic est ille Marrasius, ad quem extat una
Leonardi Arretini epistola Lib. VI. Num. 1.

*Insculpta obscuro nomine , clara
facis.*

*Tanta libido animo veterum monu-
menta videndi*

*Fixa tuo : ut mundus area parva
fuat.*

& alia meas ferme vires una cum Antonio Panormitano ⁽¹⁾ suo superantia supra modum.

Quid de Latinorum nostra aetate insigni Leonardo Arretino illo nostro dicamus , qui quum nuper in his quatuor , quos de Italico Bello ad Julianum Caesarinum Cardinalem Episcopum fratrem tuum conscripserat libris de Ancona civitate patria nostra mentionem in Secundo praecipuam habuisset , ad me nuperrime tanta de
re

1 Idem Volaterranus : *Antonius Panormita Alphonsi Aragonis Siciliae Regis magister epistolarum fuit , ejusque dicta , fastave memorabilia conscripsit*. Hunc juris bene peritum , perargutum poetam , sermonisque Plautini aemulatorem fuisse testatur Cortesius pag. 29. de hominibus doctis , ubi ejusdem epistolas *languidiores* esse arbitratur . Vide Bibl. Siculam Antonii Mongitoris , & Neapolitanam Nicolai Toppi , Appendicemque Nicodemi &c.

re scribens talia verba⁽¹⁾ coepit : *Quid mihi dabis , Kyriace , si tua de urbe Anconitana tibi multa , ac praeclara vetustatis monumenta ostendam , quae tu numquam vidisti , licet Acarnaniam totam cum Aetolia , & Boeotia lustraveris , & Peloponnesum , Spartamque , & Argos inspexeris , & quicquid antiquitatis est in illis erueris , & Athenarum Propylaea nobis descripseris . Ego tamen , dum tu peregrinando aliena conquiris , ipse manendo domi tua , idest patriae tuae monumenta tibi invisita , incognitaque perspexi . O magnam vim animi nostri , ac penitus divinam ! Siquidem dum stamus domi , ipse peregrinatur &c. & praeclara alia in illa subjecit epistola fecundissimus ille vir , quae omnia hoc in loco reponere supervacaneum fore existimaui . Alii vero plerique latinae , graecaeque facundiae apprime clarissimi viri , ut Nicolaus ille Niccolus*

¹ Haec epistola legitur Lib. IX. Num. v. nuperae editionis epistolarum Leonardi Arretini a nobis recensitae Tom. II. pag. 149. seq.

lus diligens⁽¹⁾ biblicultor, Poggius⁽²⁾,
& ipse noster Guarinus⁽³⁾ Veronensis,
Cin-

1 Ludovici Marfilii discipulus fuit, de quo ita cecinit Ugolinus Lib. III. de Illustr. Flor. pag. 74.
*Niccola progenies vetus est, sed nemo superstes,
Ni docti quod fama viri memoratur ubique,
Nilque licet scripsit, volitat tamen ille perennis
Docta per ora virum, & merito, quia vesse,
domoque,*

*Innumerisque libris, quorum illi copia magna
Exitit, ingenia hortando non largius alter
Foverat, & grajam edoctus, linguamque latinam
Mille emendatas chartas liquisse putatur.*

Eumdem nihil scripsisse traditum est etiam a Blondo in Ital. Illustr. Sed Librum de Orthographia ab eo elucubratum ostendi Tom. I. Epist. Leonardi Arretini §. XXVI. in Praef., ubi etiam probavi eumdem ignobili genere ortum fuisse. De Niccolo sic Cortesius pag. 14.
*Isdem temporibus fuit Nicolaus Niccolus,
qui magnam gloriam adeptus est in colendis
amicitiis doctissimorum hominum. Vide orationem
Poggii in funere hujus Nicolai.*

2 Poggius Bracciolinus e Terra Nova oriundus oppido agri Arretini. Cortesius: *Is (Poggius) orationes reliquit, quae & facundiam, & mirificam ingenii facilitatem ostendunt. Tendeat toto animo, & quotidiano usu ad effingendum Marcum Tullium. Sed habet hoc dilucida illa divini hominis in dicendo copia, ut aestimanti se imitabilem praebeat, experienti spem imitationis eripiat &c. Vide Poggiana Jac. Leontii, & Jo. Recanati Apologiam.*

3 Volaterranus Lib. XXI. Anthropol. Guarinus Veronensis Ferrariae praecepit, litteris, ac stylo dicendi Leonardo inferior, diligentia.

14

Cintius ⁽¹⁾, Maphæus Vegius Laudensis ⁽²⁾ Sanctitatis Tuæ Datarius, Flavius ⁽³⁾ Blondus, Philelphusque ⁽⁴⁾ Picens, & meus ipse concivis Francisc-

tamen, & labore infinito. Hunc Magistrum fere omnium, quia sua ætate in humanitatis studio floruerunt appellat Pius II. Lib. II. Comment., ejusque Domum quasi officinam quamdam fuisse bonarum artium tradit pag. 13. Dial. Paulus Cortesius. Videndus Cl. V. Scipio Maffei Marchio Lib. III. Veronæ Inlus.

1 Cintius, vel Cencius Romanus Francisci de Fiano discipulus, qui cum Poggio Bracciolino, & Bartholomæo de Monte Politiano ex tenebricosa Turri Monasterii S. Galli prope Constantiam multos ex veteribus auctoribus jamdiu deperditos in lucem produxit.

2 Eadem apud Martinum V. dignitate auctum fuisse auctor est Volaterranus Lib. XXI. Anthropol. *Maphæus*, inquit, *Vegius patria Laudensis Martini Quinti Datarius fuit &c.*

3 Se Foroliviensem fuisse testatur ipsemet de Forolivii verba faciens in Ital. Inlustr., ubi de quinque suis filiis mentionem facit.

4 Volaterranus Lib. XXI. Anthropol. *Franciscus Philelphus patria Tolentinus ad omne genus scribendi se se accommodavit &c.* Blondus: *Franciscus Philelphus ab ipsa gente Chrysolora Constantinopoli eruditus Venetiis, Florentiæ, Senis, Bononiæ, & demum Mediolani græcas plurimos litteras docuit, & latinas &c.* Ingenium vagum, multiplex, ac volubile habuisse recte observat Cortesius. Consule vitam Francisci Philelphi a Cl. Lanceloto scriptam.

ciscus⁽¹⁾ Scalamontius Eques praeclarus. Sed ante alios omnes opum ille dives, & rerum copiosissimus⁽²⁾ Cosmas, peritissimusque⁽³⁾ hoc ipsum venerandae vetustatis meum ingens, & inexorabile desiderium non parvi faciundum censuerant, quum suas mihi saepe humanitatis gratia dedissent epistolas, in quibus alter me mundiciarum observatorem, alter denique Kyriacum⁽⁴⁾ antiquitatisque cultorem diligentissimum vocitarat. Quin & hac utique in urbe novissime quidem novimus Laurum insurgere⁽⁵⁾ Quirinum Venetum

1 Blondus de Ancona loquens: *Habet, inquit, nunc Franciscum Scalamontem, & Nicolaum Jureconsultos bonarum literarum studiis ornatos &c.*

2 Cosmas scilicet Mediceus. Blondus in Etruria: *Viris etiam nunc Florentia, sicut antea consuevit, omni virtutum laude praestantissimis ornatur Cosmo imprimis Mediceo, quem omnes totius Europae cives opum affluentia superantem prudentia, humanitas, liberalitas, & quod nos maxime ad ejus laudes incitat, bonarum artium praesertim historiarum peritia celebrem reddunt &c.*

3 Haec deest nomen viri alicujus ea aetate doctissimi.

4 Haec quoque deest nescio quid.

5 Blondus de Venetiis agens: *Laurus Quirinus*
ma-

tum Patricium certe nobilem, & latine, graeceque perdoctum, qui quum nuperrime eo in carmine, quod in Florentina Scaena XI. Kal. Novembris de praeclarissima rerum amicitia materno quidem eloquio brevissimum habuimus, commentarium latine, ornateque scripsisset, me quoque prima in parte antiquarum rerum curiosissimum repertorem vocitare maluerat.

Etenim vero antea Romanus Portius⁽¹⁾ quidam Poeta meam ipsam curam sua per elegiaca memorare deligerat his verbis:

*Ille sub Aëtiacis epigrammata collibus
aëta*

*Colligit, & docte graeca latina facit.
quae-*

magnae graecarum, latinarumque litterarum peritiae juris cognitionem addidit.

1 Nonnullae Ambrosii Camaldulensis epistolae ad Stephanum Portium Romanum Equitem, ejusque fratrem Marianum exstant Tom. III. Collect. Vett. Monument. Illius vim ardentem, ingeniumque excellens laudat Ambrosius: Hunc vero Casparis discipulum esse indicat; & oximiae indolis, Romanae gravitatis, summaeque jucunditatis puerum ad studia humanitatis excitum, & ardentem nuncupat.

*Quasque superfuerant veterum monu-
menta, poetae*

*Omnia Kyriaco Roma vetusta dedit.
Ille triumphales de marmore sublevat
arcus,*

*Ille locat scaenas, amphitheatra docet.
Cosmographum similem nec tempora
prisca tulere,*

*Nostra nec, haud similem saecula
futura ferent.*

*Ignosce, Pater Alme, nec me
nimium voceris, si & decus ipse
meum hujusce loci in parte rescribe-
re conor, verba scilicet explicare,
quae de me hodie Genuensis jaëtarat
Henricus ille Stelleus juvenis egregie
doctus, & indolis bonae praeclarus.*

*Italiam decorat, quem Dorica pro-
tulit Ancon,*

*Kyriacus: curam totius orbis habet.
Ille etenim promptus cunctas Orien-
tis ad oras*

*Ivit ab humanis nulla pericla ti-
mens.*

*Non pelagus, saevasque feras, non
tela, neque hostes*

Exti-

*Extimuit , habilis semper & ille
fuit .*

*Ergo quae antiqui caelarunt mollius
aera ,*

*Viva quoque inspexit marmoris
ora virum .*

*Gentibus ignoti vidit animalia Nili ,
Et quidquid tanti fluminis unda
creat .*

*Atque ea cuncta quidem fidis parti-
tur amicis ,*

Et manibus largis est benefactor eis .

*Humani generis curamque in pectore
gestat &c .*

& alia aliorum instar me, meaeque
exiguae facultatis limites praeter mo-
dum transeuntia . Sed quos alios il-
la de inclyta Genuensium urbe prae-
claros aetate nostra viros praeteream,
quos peregre meam cognovimus
exornasse curam, ut vel in primis
Baptistam⁽¹⁾ Cicadam praestantissimum
Equitem Senis, & ipsa in Urbe apud
Sigismundum Caesarem, Andream
Impe-

1. De hoc videndus Uberrus Folieta in Elogiis
Clarorum Ligurum .

Imperialem⁽¹⁾ Mediolani apud Philip-
pum Ducem, & exinde dum Ge-
nuam ipsam peterem ad Paulum Fra-
trem, & Jacobum⁽²⁾ Bracellum egre-
gium P. Rei Scribam, elegantissimas
epistolas ad medantem. Omittamne
& ipsa in civitate nobiles illos cives
Franciscum⁽³⁾ Spinulam, Joannem Gril-
lum, Benedictumque Nigrone, qui
& Duce Ph. mei gratia moniti me
postquam humane susceperant omnia
mihi civitatis insignia ostentantes nobi-
lem illum preciosissimo de⁽⁴⁾ smaragdo
cratera lubentissime vidimus, & prae-

B

ten-

1 Andreas Bartholomaeus Imperialis tamquam *vir clarissimus*, & legatione apud Pontificem Roma-
num functus memoratur a Jacobo Bracellio in De-
script: Orae Ligusticae ad Blondum.

2 Hunc inter doctos Genuenses recensuit Blon-
dus in Ital. Inlustr. his verbis: *Paucos habet* (Ge-
nua) *egregie litteratos, quorum notiores nobis*
sunt Nicolaus Ceba, ac noster item Jacobus
Bracellus, ac Gotardus Principis Scriba.

3 De duobus Franciscis Spinulis consulendus Fo-
lieta in Elog. Cl. Ligurum.

4 Hunc ex Caesarea oppugnata Genuam advexit
Gulielmus Embriacus Genuensis, atque in D. Lau-
rentii Gazophylacio Kyriaci aetate adservabatur.
Jacobus Bracellius auctor Synchronus in libello
de claris Genuensibus: *Ille (Embriacus) vasculum*
Smo-

tentavimus manu. At & quis praetermitteret egregios, & insignes illos e Venetiarum splendidissima civitate viros Franciscum⁽¹⁾ Barbarum Equitem praeclarum, Marcum⁽²⁾ Lipomanum, Ludovicum⁽³⁾ Foscarenum jurisconsultissimum hominem, Joannem⁽⁴⁾ Cornelium, Fredericum Contarenum, & ex amplissimo Hieronymum

Smeragdinum, quod nunc in Divi Laurentii Sacrarario magna veneratione servamus, omnibus spoliis anteposuit, nobilisque victoriae monumentum Genuam pertulit &c.

1 Volaterranus Lib. XXI. Anthropol. Franciscus Barbarus Venetus e Schola Chrysolorae utraque lingua eruditus &c.

2 Blondus in Ital. Inlustr. Marcus quoque Lipomanus iureconsultus graecas, chaldaicas, hebraicas litteras atque, ac latinas egregie doctus erat &c.

3 Idem Blondus: Pariter Zacharius Trivisanus superioris Zachariae filius, ac virtutis haeres, Barbonus Maurocenns, Ludovicus Foscarenus, Vitalis Landus, Candianus Bolanus iureconsultissimi, Nicolausque Canalis etsi iuri civili, & simul Reipublicae sunt dediti, tamen oratores, poemataque, & historias egregie callent &c.

4 Blondus: Joannem vero Cornelium, sive ut nunc corrupte tam appellant vetustam gentem, Cornarium doctam, elegantemque moribus Venetiae habent.

munum⁽¹⁾ Ordine, Marcum Foscarum, Petrum⁽²⁾ Loredanum, Paulum Corarium, & Andream utique Contarenum, nec non patricium extra ordinem P. ⁽³⁾ Thomassium Physicum optimum, Paulumque⁽⁴⁾ Pergulensem Philologicum doctum, quos omnes apprime Italos inter claros homines meam ipsam curam literis, oreque probasse dignissime cognovimus. Sed

B 2

in-

1 Hieronymum scilicet Barbadicum filium Francisci Barbadi, eumque litterarii ornamenti gloria floruisse tradit Blondus.

2 Idem Blondus. Petrum Lauredanum rebus bello gestis clarissimum, quem Veneti alterum Claudium Marcellum in sua patria appellare possunt, hoc in loco a nobis poni mirabuntur, qui meminerint eum latinæ litteræ grammaticales penitus ignorasse. Sed ejus ingenium non duximus merita fraudandum laude, quod omnia, quæ per ætatem suam mari gesta sunt, quorum ipsa magna pars fuit, & maris portuositates, navigandique rationem vulgari scripto copiosissime persecutus est &c.

3 Idem Blondus: Petrus Thomæ medicorum non magis Venetorum, quam ceterorum ætatis nostræ eloquentissimus habetur.

4 Idem Blondus: Paulus Venetus Religiosus dialecticos nostræ sæculi superavit, qui & paucis in Philosophia cedens Theologus quaque insignis est habitus &c.

inter primarios Leonardum ⁽¹⁾ Justinianum generosum, rerumque peritissimum hominem minime praetereundum censui, qui quum exacta tempestate pro Venetis Foro-Julianam Provinciam Praetor administrasset, ad eum me fui, & Aquilejanae civitatis visendae gratia contuli, qui & me tanta voluptate suscepit, ut omne meum pariter Canonicam primo, deinde vero Decanam, & denique Episcopalem mihi daret optimam, atque venerandissimam synodiam, & quum conversus ego e Venetis essem, talia sibi meis jactasse litteris habeto: *Nam quid denique restat, nisi ut te quoque juvante ad Cardinalem, exinde ad Papam, & demum* *me divinam usque socie-*

ta-

1 De hoc ita idem Blondus: Leonardum Justinianum (hoc seculo vidimus) magni, nobilisque ingenii virum, qui inter alia humanitatis latinae, & graecae studia musicae adolescens, juvenisque deditus doctissimis carminibus, & peritissime vulgariter compositis omnem replevit Italiam, & post natu grandior scripto, & pronuntiatione rum latina, quam vulgari eloquentissimus, & Senator gravissimus in administratione Reip. potentissimus fuit &c.

tatem adjungam? si fas, tantumque dicere dignum est.

Quid & magnis de Principibus dicendum? Quod quum Romae te Pontifice ad Sigismundum Caesarem me Tui, suiue gratia contulisset, postquam de rebus agendis, meaque de potissima rerum indagandarum cura Majestati Suae, quae pro re digna visa sunt, detexi, dum saepe tanto cum Principe vetustatum reliquias undique per Urbem disiectas inspectamus, talia & sibi Romanorum priscorum afflatus numine dixi: Non equidem parum putabam Opt. Aug. Caesarei Principis animum laceffere, quod qui nunc vitam agunt Romana inter moenia homines marmorea, ingentia, atque ornatissima undique per Urbem aedificia, statuas insignes, & columnas tantis olim sumptibus, tanta majestate, tantaque fabrum, & Architectorum arte conspicuas ita ignave, turpiter, & obscene in dies ad albam, tenuemque convertunt cinerem, ut eorum nullam brevi tempore speciem, vestigi-

filiumve posteris apparebit. Prob scelerus! Et o vos inclytæ Romuleæ gentis manes

Aspicite hæc, meritumque malis advertite numen.

Heic primum ille Princeps tanta de hominum incuria, rerumque calamitate indoluit: meum deinde tam dignæ rei desiderium laudavit, & Mathæo illo nobili Praefecto suo curante sua me Caesarea familiaritate decoravit. Exinde vero apud Mediolanum nobilissimam Insubrum civitatem Philippus ille insignis Ligurum Dux cum meam epistolis curam intelligeret, ipsam haud aspernandam duxit, sed Urbano Jacobo optimo suo illo intercurante Secretario suæ quæque civitatis egregia, & extra Ticinianæ Arcis copiosa ab antiquæ gentis origine monumenta, hortosque Regios, & ingentia ferarum claustra nobile sui magnificentissimi Principis opus vidimus late, nec non eo jubente Insubrum quicquid nobile reliquum vetustatis exstat, inspeximus

Bea-

Beatissime Pater. Exinde vero concedens apud Neapolim Parthenopaeam illam nobilem Campaniae civitatem me quam avidissime contuli Joanna muliere illa Serenissimi Caroli filia, & Ladislai sorore Regis nobilissimi regnante Regina, quae me postquam Kyriaci Sylvatici illius egregii olim familiaris Regiae Majestatis patriae nepotem cognoverat, me perbenigne suscepit Joanne Caracciolo viro nobilissimo Equite, & B. M. Praefecto suo curante, favitanteque. At ibi postquam marmoreum Castoris, & Pollucis vetustissimum templum graeco cum epigrammate, & alia egregia vetustatis vidimus, nostris & adjecimus Commentariis, jussus ab his Hercules Puteolanus Praefectus me Puteolos usque comitatus est, quo duce vetusta Sybillae templa, Averni lacus, & usque Misenum ad celebrem montem omnia Cumarum, Bajarumque monumenta inspexi, ubi Lucullianorum, Neronianorumque magnificorum operum plurima nostram ad

diem vestigia prospectantur. Exinde Christophoro juvante Cajetano Linternea Scipionis monumenta, & Tarracinarum marmorea Augusti Caesaris templa vidimus, & ingentia filicum strata viarum, & inde apud Samnites ad egregiam illam Beneventanam urbem nobiles vetustatum reliquias theatra, & insignem Divi Trajani Caesaris arcum inspeximus, & inde pariter Cajetanis, Sueffanisque visis monumentis Tyrrena demum maria Anconitana navi transfretantes una tuis cum Daniele Parentino (1) Pontifice, & Joanne Bosculo ad Alphonsum inclytum Tarraconensem Regem Oratoribus Siciliam venimus Lipareis, Vulcaneisque fumantibus Insulis procul inspectis, & Pachyno per Scyllaea perniciofa vada superato. Sed & Trinacriae tria illa nobilia vidimus Promontoria, Pelorum

B 3

rum

1 Daniele Scoto Trevisino paulo ante Episcopo Aemoniensi ad hanc Ecclesiam translato anno 1426. id. Januarii, annoque 1433. Concordiensis Episcopus effectus est. Ita fere Ughellius Tom. V. Italiae Sacrae.

rum , Pachynum , Lylibaeumque , & egregias maritimas urbes Messanam , Panormum , Drepanumque , & arduum Taurominium oppidum , Aetneumque celsum , fumiferumque suspicere montem curavimus , & inde implacabilem per Charybdim Ausonicum Leucopetrae adivimus Promontorium , & antiquam Rhegium civitatem , & tandem per Lucaniam e Calabris Apuliam venimus , ubi Sfortiano illo Francisco Comite Illustrissimo favitante sua quoque vidimus loca , Manfredoniamque inter dirutam Sipontum , & Gargani montis promontorium sitam . Sed antea exitiales apud Cannas Baroletum vidimus oppidum , ac ingens in eo ex aere simulacrum , quod Heraclem sanctum incertum vulgus appellare consueverat . Inde vero me nostram ad Picenum provinciam verti , & Firmianae Coloniae vidimus augustam , Girofalcanamque arcem praecelsam . Hinc Ricinetum venimus dirutos longa vetustate muros , quorum epigramma-

te

te ⁽¹⁾ apud Maceratam viso, quod Helvia Ricina Colonia L. Severo Caesari suo dederat conditori, cognovimus Recanatenses Ricinates recte vocitari debere, & ex antiqua ibidem alia inscriptione visa non ab urbis alius, quas vidimus, reliquiis nuncupandum, sed ab urbe Helvia Ricina dicendum esse cognovimus. Exinde
vero

1 Inscriptio a Kyriaco in Commentariis producta talis est.

IMP. CAESARI
L. VERIAVG. FILIO
DIVI PII NEP. DIVI
HADRIANI PRONEP. DIVI
TRAIANI PARTH. ABNEP.
DIVI NERVAE ADNEPOTI
L. SEPTIMIO SEVERO
PIO PERTINACI AVGVSTO
PONTIF. MAXIMO PARTHICO
MAXIMO TRIBVNIC.
POTEST. XIIII IMP. XI. COS. IIL
P. P.
COLONIA HELVIA RICINA
CONDITORI SVO.

Hanc inscriptionem adtulit etiam Gruterus ex fide Dionysii Harduini T. I. Edit. Amstel. pag. 265. num. 5., sed paulo aliter legit, nempe vers. 8. *Pio Pertinaci Aug. Arabic. Adiab. Parthic. Maximo. P. M. Tribunis. Potest. &c.*

vero per Flamineam Provinciam Pandulpho Equite insigni, & Karolo nobilissimo juvantibus heroicis, & humanissimis viris Ravennam adivimus antiquam Bojorum urbem, ubi vetusta plurima, & Neptunalia vestigia vidimus, Dantisque dulcia monumenta nostri, & utique recensita Caesare a Germanico moenia, classiumque littora, & pineam illam nobilem penetravimus Sylvam. Ac deinde per Bononiam ad Liguras me iterum, & Cenomanas urbes converti, & primum Togatam apud Galliam Mutinensia egregia monumenta Scipionis ⁽¹⁾ ejusdem urbis optimi Pontificis gratia inspectare, litterisque mandare malui. Exin magno videndi patriam mei vatis amore Mantuam antiquam venimus Cenomanam, & fortunatam tanti nominis urbem, ubi Joanne ⁽²⁾ Francisco Clariss. Principe fa-

vi-

1 Scipio de Mainentibus hic est, qui ad Mutinensem sedem promotus fuit anno 1436. Videndus Vghellius Tom. II. Ital. Sacr.

2 Ioanne Francisco Gonzaga, quem *praestantissimum Principem, bello & pace clarissimum* fuisse te-

vitante, & Victorino Feltrensi⁽¹⁾ natu-
rum ejus optimo praeceptore, viro-
que apprime docto magnopere inter-
curante Pietolam ipsius vatigenam
Maronis villam, ejusque tuguria, &
memorabile solum contigimus, ac
ipsa in civitate marmoreum tam san-
ctissimi Poetae simulacrum suo cum
dignissimo epigrammate laete, jocun-
deque conspeximus. Et his demum
exactis Veronam venimus alteram,
& praeclaram Cenomanae regionis
urbem Catulli, Pliniique Secundi
inclytis nominibus claram, & aevo
utique nostro apprime Guarini rheto-
ris Clariss. perornatam, ubi & insignia
vetustatum plurima vidimus, & A-
renarum Augusta ex L. Vitruvio
nobilissimo Architecto, theatra anti-
qua,

testatur Blondus in Lomb. Videndus Platina in Hist.
Mantuae.

1 Ludovici nempe, & Caroli &c. Idem Blondus :
*Hujusmodi parentum laudibus (nempe Jo. Fran-
cisci Gonzagae, & Paulae uxoris) respondentes Lu-
dovicus Marchio, Carolusque fratres eisdem arma-
cum laude tractant, litteris exornantur, quibus
eos, & fratres, & sorores imbuit vir doctissimus,
ac omnimoda virtute conspicuus Feltrensis Vi-
ctorinus.*

qua; deinde moenia, portasque regias, & veterem Abbatiae S. Zenonis Bibliothecam. Inde vero Cenomanos per campos, & Euganeos colles Patavinum ad agrum Zachariam contraneum necessarium nostrum suarura colentem convenimus; ubi postquam homines inter agrestes inculta sylvarum una, & agrorum culta lustravimus, alii per dumos pictas quaeritabant avibus aves, alii quidem escatis sub unda hamis variginos laqueare pisces sua pro voluptate curabant. Nempe animi praestantioris alii ad altos per invia lustra colles orthoceros infectari cervos, aprofve fetigeros plerique venabulis, armis; canibusque percurrunt. Ego sed enim interea ut non omnes diei horas omni ex parte vacuas amitterem; utque non me meis totum inexpertem curis viderem, dum graeca librorum fragmenta; quae aliqua nuper Italiae ab Insula Phaeacum* advenxeram, lectitarem, in eum incidi libellum, quem brevissimum de virtute

* Corin.

tute conscripserat Aristoteles ille Philosophorum egregius. At & quum is tam paucis exarasse literis conspiceretur ea de inclyta re, quae tam divinarum, quam humanarum rerum omnium summa est, ut Latini non foret ignotus, praedigne Paulo Pergulensi viro philosophico optimo transducendum; latineque transmittendum curavi, utpote quem virtutum alumnae Philosophiae cultorem, exornatoremque hominem diligentissimum cognovi, a qua qui penitus disciplina alieni sunt, Platone auctore molestam, & lugubrem vitam agere exploratissimum est. Exinde me Ferrariam secundum per Eridanum contuli novam, pulcherrimamque ex antiquissima Adria, ut putamus, Coloniā, ubi Estensem ⁽¹⁾ Principem se-

1 Nicolaum puta, de quo, ejusque filiis ita Blondus in Rourandiola: *Habuit Ferraria per aetatem nostram praestantissimum Principem Nicolaum Estensem, cui ad summam gloriam nihil praeter literarum ornamenta defuit, quam felicitatis partem additam vidimus Principi Leonello, quem nuper amisimus. Et novus Marchio Borfius est* *Jit.*

ferenum , natosque suos illustres Leonellum Equitem Caesareum , Meliaducem , Borsiumque , & affinem eorumdem Salutarum Marchionem nobilissimum ⁽¹⁾ Ludovicum comperimus , nec non primarios in aula sua insignes , & ornatissimos viros Ugutionem magnificum , praeclarosque geminos Albertos Equites , Pium scilicet , & Scaleum vidimus quam jocunde , & utique Venetos , & Florentinos , & Philippi Ducis Angli Legatos Fantinum scilicet Michaelum virum patricium , Prodocimum , Comitem quoque Franciscum Patavinum jureconsultos homines , & praeclaros , Pallantem Strozium Equitem nobilem , atque Cumanum ⁽²⁾ opt.

Pon-

litterarum ornamento caret , humanitate tamen liberalitate , & prudentia genitorem Nicolaum nobis redolet .

1 Blondus in Lombardia : Saluta Marchionum ejus cognominis illustrium patria , in qua Principem nunc habemus litteris & omnimoda virtute conspicuum Ludovicum .

2 Idest Comensem : Nam cum in Cod. legeretur Cumum pro Comum , hinc pro Comensis Cumanus dicebant , quum saltem Cumensis esset dicendum .

Pontificem⁽¹⁾, quem postea B. M. Sacris Ecclesiae Tuae Cardinibus addidisti. Qui & me postquam humane susceperant composita ad VI. Kal. Majas pace principes ipsi nobilissimi Venetiarum urbem petentes una sua cum gazaria conspicua, & exornatissima navi per Padum adversum & amnem, Fossas & Clodianas Clodiam venimus exitialem adversis classibus urbem, ac inde Venetiis Henerum praeclarissimae, mitificaeque in mare. Coloniae propinquavimus pervantes Francisco Foscaro Duce Serenissimo Bucinatorio, splendidissimoque regio illo suo tametsi conspicuo cum inavigio, magnoque & ornatissimo civium coetu stipato, & ingenti caterva cimbarum ad lares usque per liquidum omni cum decore, ac splendore ornato, ingentique juvenum

(1) Gerardum nempe Landrianum Mediolanensem, qui primo Landensis Episcopus, mox ad Comensensem Ecclesiam fuit translatus ab Eugenio IV. anno 1437, a quo paulo post creatus fuit Presbyter Cardinalis. Consulendas Ughellius in Episcopis Comensibus, & Landensibus.

nam pompa honorificentissime con-
 tante. Ac inde postquam per tridu-
 um omnia tantae civitatis vestigia
 oculis obversata perspeximus, ad sa-
 cram, & ornatissimam Leonidei Mar-
 ci aedem perreximus. Aeneas primum
 illos, & arte conspicuos quadriuga-
 les equos Phidiae nobile quidem opus,
 & insigne olim in Urbe belligeri Ja-
 ni specimen Delubri non semel, sed
 dum placuerat, inspectare licuit. Se-
 creta vero deinde intus, & delubri
 penetralia, sacra nobis relicta monu-
 menta Divum, & pretiosa vidimus au-
 ri, atque lapidum, unionumque in-
 gentia, & speciosissima gaza. Inter
 ostentantes egregia quaecumque, non-
 nulla preciosa vasa graecis insignita
 litteris Princeps ipse Franciscus Fran-
 cisco Barbaro, mihiq; manu mani-
 bus, ut lectitarem, exhibuerat,
 & maximum denique, singularissi-
 mumque civitatis amplissimae specta-
 culum vidimus illud ingens, & ad-
 mirabile navistatium navalium omni-
 genum rerum fabrum, machinarum-

C

que

que copiosissimum. Abinde vero patriam repetens Hadriaca radendo littora scapha devectus ad Padi faucem adversis obviantibus euris adlabimur, ubi postquam per diem ad fluvii ripam angusta per tuguria adverso flatu, imbreque multo desuper affluente conscendimus cupiens antiquissimae solum videre Hadrianæ Coloniae, cum pede per aggera Padi, tum demum cava trabe per amnem, & angustam fluvii faucem venimus ejusdem ad campos, & rara domorum, recensitaque pauperrima tecta paucis abitata colonis, paucissimisque exulta civibus. At quantum olim Italiae celebres inter Colonias nobilis Hadria civitas fuisset, nomen ab ea nostro inditum mari satis manifestum indicat. Nunc adeo certe longinqua vetustate deleta est, ut nulum hodie tantae civitatis vestigium appareat. Tantum mutare, & abolere valent edacissima illa dierum irreparabilium spacia. Concessimus inde paucis vetustatum literis visis, & collectis

lectis lapidibus hinc inde, aeneisque nummis, & antiquissimis quibusdam fictilibus vasis, cui & uni Clemens erat inscriptum, & tandem Japige perflante bono venimus Ariminum civitatem Flaminiae haud ignobilem, ubi Sigismundo Pandulphi filio Malatesta Principe clarissimo favitante, & Joanne Marco Physico praeclaro, rerumque peritissimo viro curante omnia civitatis egregia vidimus, & memoranda, sed in primis Flamineum celebrem illum Pontem, quem olim tantae urbi Divus Augustus, & Tiberius Caesares dedere, arcumque mirificum arte, quem S. P. Q. R. Divo ipsi Augusto Cos. VII. Desig. VIII. ob viam Flaminiam additam *celeberrimeis Italiae viis* honorifice dedicarat Q. P. Q. N. A. C. Venimus inde Pisaurum, in qua egregia utique civitate Galeatio juvante Principe, & Baptista praeclara illa muliere, & conjuge nobilissima sua, nec non Mathaeo Pisano Physico illo doctissimo comitante quaeque civitatis ve-

tusta conspeximus, & in aula iex illas de marmore bases nobilium ex aere statuarum, quas olim splendidiſſimi Piſaurienſium, Ariminenſiumque Ordines ſilicum viarum procuratoribus dederant, quarum memoranda epigrammata una cum Ambroſino illo ſuo Equite praeclaro leſtitavimus, & noſtris haud indignamandavimus Commentariis. Et inde Fanum fortunae proximam ſibi civitatem vidimus advenientes, ibique affines convenimus Boccacium Comitem, filioſque Antonium jureconſultum, Pandulphumque, & Malateſtam nepotem, ac praeclaræ indolis adoleſcentes Vincentium, Galeoctumque Thebanum, ſed ante alios Petrum Ugolini viri clariffimi filium, quibuſcum egregiae civitatis monumenta conſpeximus, & inter nobiliora vetuſta ab Auguſto Caefare condita moenia L. Turcio Flaminiae, & Piceni⁽¹⁾ Provinciae Correctore curante. Hinc vero Urbinum conceſſimus olim Umbriae regionis

1. Vide Gruterum pag. 165. Num. 2.

nis caput insignae, ubi Guido Antonius Montisferetri Comes optimus, & illustris Princeps, natusque dilectissimus, & ingenuae indolis puer me postquam perbenigne susceperant, liberrime suum, & omne mihi praeclarum benivolentiae studium declararunt. Nam alia ut omittam, vidimus his curantibus ad sacram B. Crescentini aedem bina, & peregregia de marmore epigrammata, quorum alterum decreto Decurionum C. Clodieni Equitis statuae dedicationis gratia sportulam Decurionibus ipsis, municipibus vero epulas ex urbana plebe divisas continet, in altero quidem praeclarius in honorem L. Petroni Sabini viri clarissimi, & Imp. M. Antonino donationis in Germanico bello purae gestae, nec non vallarium, muraliumve coronarum mentio habetur egregia, quae omnia tum sua pro dignitate, tum & Principum tantorum, & sacri ejusdem civitatis Pontificis Antonini ⁽¹⁾ Foro-Juliani

C 3

gra-

1 Antonii de S. Vito antea Archidiaconi Aquilejensis

gratia memoriae nostris antiquarum rerum Commentariis duximus adnotandum. Exinde vero concedens Anconitanam civitatem tuam, nostram & dulcem patriam revisi; nam & tuam merito civitatem dixi, quam & a te bis denos ante annos pro Martino Pontifice Legato dignissima in parte restitutam cognovimus, & quem Trajanus olim optimus, & prudentissimus Princeps condiderat portum, tu, Pater Piissime, Brincio concive, necessarioque nostro curante Praefecto, meque ratiocinante Quaestore ruinam magna ex parte minantem reparasti; ac magno studio, solertia, diligentiaque tua terra, marique omni cum ornatu, cultuque ad pristinam fere sui formam, splendoremque restituisi. Quamobrem dignissima tui, meique, & suavissimi amoris patriae gratia altius aliquid de ea antiquissima civitate antiqua ab origine hac in parte repetendum duxi. Est enim civitas Ancon illustris & praeclara, insignisque Piceni provin-

vin-

vinciae caput, cui etiam nomen dare pro excellentia meruit, ut Anconitana Marchia nuncuparetur. At & qui eam homines a principio condiderint, quave ex parte venerint non satis certum inter nostros auctores Latinos, Graecofve compertum habeo nimirum tam longo aevo commentariis non intercedentibus. Vere tamen qui dixerint ex Delo sacra in Aegaeo, atque nobilissima Cycladum insula Sacerdotes viros ex Dorica regione graecos ea forte tempestate praedonibus agitados altum per Jonium, Illyricum, Adriaticumque transfretantes nostram tandem ad promontorium cymba devectos aedem Divae Veneri, quae sibi de Caelo benigna fuerat, ante littus in scopulo postquam dicaverant, initium civitati dedisse, ei-que nomen situs opportunitate ad recurvi cubiti figuram graeco vocabulo Ancona merito composuisse. Quos deinde secuti ex Lydia, Jonia, Karia, atque Cilicia juvenes complures nobiles nostra ad haec littora navibus ap-

plicantes, locum postquam, illiusque
 habilem situm & incomparabilem co-
 gnoverant, ibi cum desilientes infe-
 discent, incrementum eximium coe-
 ptae civitati dedisse. Nec equidem a-
 lii defuere, qui dicerent, Siculos quos-
 dam antiquissimos populos tyrannicam
 fugientes edacitatem Laestrygonum,
 Cyclopumque Adriaticum littus Italiae
 perlegentes ad nostrum ipsum Apen-
 nini montis Promontorium Ancona
 liberam sibi Coloniam delegisse in so-
 lo fertili, aere sub aequo, & sub pe-
 de ejusdem Cimerici montis praecelsi,
 ubi Liburnorum in conspectu ad por-
 tum aquae conspectabantur, a quo
 ad Illyriam, Graeciam, Asiam, &
 Aegyptum, reliquas & gentium regio-
 nes saluber, ac facilis navigantibus
 pateret accessus. Hoc enim factum
 est pacto, ne umquam ibi deesset pul-
 cherrimae libertatis nomen, specimen,
 decus, & ornamentum. At enim ve-
 ro graecos inter aetate nostra notos
 auctores comperimus, quique nostris
 quotidie versantur in manibus, ma-
 the-

thematicum illum clarissimum Claudium Ptolemaeum Alexandrinum hac de praeclara civitate trifariam, & egregiam mentionem habere. Posuerat enim in suo de Geographia⁽¹⁾ libro in Europae chorographia ad maritimas Italiae oras Marucinos inter, & Semnonas Cisalpinos Gallos Anconam Picenorum Provinciae insignem, primariamque Civitatem in Sinu Illyrico ad finistram Italiae littus, & egregium in Adriaco Apennini Montis Promontorio caput habentem ab occidente per longum gradus 36., atque binas quartas: latum vero ab aequinoctiali in arctum gradus 7. de quinquagies, & dimidium cumque sexto. Ubi vero montes in Italia descripserrat, Apenninos primum ad Anconis Promontorium in Adriacum mare vergentes posuerat. Ubi tandem in fine de dierum altitudine nobilium in Italia Civitatum⁽²⁾ mentionem ha-

bet,

¹ Confer. Ptol. verba Lib. 3. Geogr. Cap. 1.

² Vide eundem Lib. VIII. Tab. VI.

bet , Anconem decem inter insignes Italiae Urbe descripsit habentem maximam anni diem horarum XV., atque tertiam horae partem, distantem ab Alexandria per occiduum hora una, atque binis quartis. Aliam vero ejusdem nominis urbem eo ab auctore toto terrarum orbe scriptam comperimus; nam in Cappadociae, nobilissimo Regno Leuco-Syren posita est Ancon. Sed quod ad suae cumulum claritatis accedit, hoc praecipue dignum commemorare, & peregregium nobis visum est, quod harum decem nobilium, & antiquarum Italiae urbium una haec Civitas Ancon sub tua Dei vicaria potestate ad nostrum usque diem unica, & pulchra civium democratica libertate floret. Reliquae vero omnes, Romam semper excipio, aut deletae penitus, aut tyrannica ditioe subactae serviendo moestam, & lugubrem vitam agere exploratissimum est. Clitomachus vero multum ante suis ⁽¹⁾ in commentariis

1 Haec impostorem redolent.

riis haec de Ancone scripta reliquit, ut & latine habetur ex Lino auctore praeclaro. *Fides primum Anconis lapidem cemento pressit divis manibus suis in loco Paratantino ad laevam pacati litoris semestribus decem, & quinquaginta ante Pergamorum flammis. Domesticos praeterea auctores, qui celebre hujus nostrae civitatis nomen commemorant, Sanctitatem Tuam quoque percepisse, lectitasseque putavimus. Namque Tibullum ⁽¹⁾ poetam haud ignobilem scripsisse cognovimus de Ancone haec sua per elegiaca verba vationa:*

*Fides fixa tuo sancto de nomine dixti,
Quae tumidos illyris fluctus depelle-
ret Ancon.*

Lucanum vero Cordubensem dum in causa belli civilis insignes ad utrumque Italiae littus describeret urbes, dixisse perlegimus.

*Hinc Tyrrhena vado frangentes ae-
quora Pisae,*

*Illinc Dalmaticis obnoxia fluctibus
Ancon.*

Ju-

1 Haec numquam scripsit Tibullus.

Juvenalem quidem ⁽¹⁾ Satyricum dixisse novisti :

Ante domum Veneris , quam Dorica sustinet Ancon.

Quid memorem Q. deinde Curtium latinum historicum quidem nobilem , quem de Ancone haec in Trajanum Caesarem scripsisse percepimus. Trajanus igitur Imperator per aequoris vada venit in civitatem , & in ripam cephalinam Thetidis curvae , ubi de se memoriam fecit spectaculum grande . Postea vero per collis septam Picenum , & Alpihus Umbriam clausam in urbem profectus est . Hujusce quidem rei nobile testimonium in hodiernum exstat insignem apud ejusdem civitatis portum marmoreus , & mirabilis arcus , quem desuper inclytus olim ille S. P. Q. R. huic optimo Principi , & ejusdem celeberrimi portus conditori auream equestrem statuam conspicuas inter Divae Martianae sororis , Plotinaeque jucundissimae conjugis imagines miro quidem archigestoris opere dicarat hoc

no-

nobilissimo suo testante aureis litteris epigrammate.

IMP. CAES. DIVI NERVAE F. NERVAE TRAIANO
 OPT. AVG. GERMANIC. DACICO PONT. MAX.
 TR. POT. XVIII. IMP. XI. COS. VI. P. P. PROVI-
 DENTISS. PRINCIPI S. P. Q. R: QVOD ACCES-
 SUM ITALIAE HOC ETIAM ADDITO EX PECVNIA
 SVA PORTV TYTIOREM NAVIGANTIBVS
 REDDIDERIT.

P		
O		Divae
R		Martianae
Plotinae		Aug.
Aug. T		Soro-
V		ri Aug.
Conjug. S		
A		
Aug. N		
C		
O		
N		
I		
S		

Ipsē

Ipse etiam Princeps inclytus auream
 ejusdem statuae, atque praeclaram ima-
 ginem huic tam egregiae civitati, ci-
 vibusque omne per aevum honorabile
 signum gestare regia liberalitate do-
 navit. Eiusce vero splendentem iconis
 effigiem per publica nostrae civitatis
 loca, purpureaque Praetoriana vexil-
 la saepe per Latium, & Ausonias
 urbes enitescere non dubito. Habet
 enim praeterea nostra haec civitas
 Ancon ornamenta, ut saepe vidisti,
 alia quamplura. Sed inter potiora an-
 tiqua, atque nobilia undique ex cocto
 latere moenia, maritimum ad frontem
 littus, tresque circumdantes ripales;
 & aereas arces, portas deinde regias,
 turres innumeras, & praecepsas, nec
 non sacra superis ornata, atque speci-
 osa delubra, alta quoque magistra-
 tum Praetoria, civiumque palatia
 & conspicuas aedes, marmoreos atque
 arcus, & gestarum rerum monumen-
 ta, scaenas, columnas, statuarumque
 fragmenta, bases, epigrammata, fon-
 tes, & aquaeductus. Quin & Arena-
 rum

rum ingentia antiquissimae, & Numidicae architecturae, loca praeminentia, urbis amphitheatra magnum indicium splendoris primaevi tam praeclarae civitatis, ac familiae reverendissimae vetustatis. Etenim ut finem demum faciamus, ne quidem hoc loco praeteream disiectas olim tridente a civibus alma pro libertate Cataldeae altissimae arcis moles, & machinarum vi avulsa ripis per urbem, & ariete crebro, muralive concita tormento ingentia, atque immania saxa. Sed & qui sua memorem antiqua eadem pro libertate terra, marique gesta, & quae a principio, & ab auctoribus aliis praescripta graecis, quum nuper latine ex Leonardo Aretino nostro perlegamus in eo bello, quod Belifarius, & Narses Iustiniani Duces in Gothos gesserunt, circa eam urbem VII., & LXX. navium classe insigniter pugnatum esse, ex qua demum cives superiores oppidum liberum, incolumeque servasse in melius, & auxisse. Vidiſti deinde exoptabilis Pater Optime,

me, politicam illam civium modestiam, & honestatem, quietem, pacem, unionem, concordiam, humanitatem, religionem, placidamque, & democraticam libertatem, nec non pietatem, devotionem, fidem, & tuam erga Beatam, & ineffabilem Majestatem insuperabilem observantiam, & integritatem. Quae omnia clementiam, & affectionem tuam ad eam ipsam civitatem nostram optime diligendam, amandamque cognovimus allexisse, tuamque non parvam virtutis magnitudinem excitasse, ex quo qualia tunc, & postea a summo Sedis apice, quantave nobis largita immortalia beneficia sint, longum esset hac in parte recensere, nec opis nostrae esset pro his Sanctitati Tuae dignas quodammodo grates rependere, sed ex alto quicumque pios humani generis actus, mentem, caritatem, fidemque respectat, praemia tibi digna, atque benemerita ferat. Hinc ego rei nostrae gratia, & magno utique, & innato visendi orbis desiderio primum

Ita-

Italiae posthabitis urbibus Aegyptum petens, & Memphiticam Babylona navim Benevenuto Anconitano Scoetigolo ductitante praefecto conscendi, & nostrum tandem per Adriaticum Illyricumque, & altum per Ionium Ceraunia promontoria bonis euris transfretantes Liburneis, Dalmaticisque, nec non Epiri Phaeacibus, Laertiaque per aequora, Odyssaeae Cephaloneis, Zacyntheisque visis, & absconditis insulis Cretam magni Iovis Insulam superavimus, & inde Lybicum per immensum Alexandriam denique nobilissimam Aegypti venimus urbem, ubi primum antiqui Phari praecellsi vestigia vidimus, & eximiae urbis moenia, portasque ingentes, & vetustatum egregia plurima extra, intuitusque conspeximus. Sed inter potiora ad ipsa Ptolemaeja regia immanem illum numidicum olim a Philadelpho e Thebis advectum obeliscum vidimus, & extra civitatis muros pipeream prope portam vidimus maximam illam columnam, quam in-

D

cer-

certum vulgus hodie Pompejanam appellat, & nos verius Alexandricam Regis, quam Dinocratem nobilem architectum eximiam per basim antiquo ex epigrammate novimus erexisse. Equidem inde Icaream amplissimam civitatem petens amoenam per Trajanam Nilei fluvii fossam barbaram, geruntamque cymbam amplum ad Nilum venimus, & adverso novenos per dies amne superato Regiam illam magnam Soltanei Principis venimus. Sed quis nam diceret quam ingentem, domorum multitudine confertam, populosam, & barbarica omnigenum ope copiosissimam vidimus urbem, immaniaque, & lapidum perornata foedae illius, & temeratae Deum opinionis delubra? Sed quid memorem nostrae ob incuriam gentis dedecus pendentia alto in vestibulo templi Cyprii Regis pientissimi Jani spolia, insignem galeam, clypeumque, quod & forte saepius meminisse juvabit? Ego sed enim postquam omnia tantae civitatis fastigia vidi, & sua quaeque anima-

ma-

malia peregrina conspexi Dromedarios, Zozaphos, & immanes elephantum belluas, nec non antea per Nilum horribicos illos anguigenos crocodilos, tandem & quod magis optabam, & cuius gratia venimus, & tantos transivimus amnes, ut Pyramidum miracula Memphis aspicerem, Saim Hispano interprete ducente regio ad metuendam me tanti Regis praesentiam contuli, qui quum meum tam eximiae rei desiderium percepisset, meam haud spreverat curiosam conditionem. Quin & eo iubente, ipsoque Saim interprete percurante intumescentes ea tempestate Nili difficultates superavimus, & ad Pyramides ipsas nonis Septembris venimus, quarum cum procul admirabilem operis magnitudinem adspexissem, vetusta omnia prae his praetermittenda esse putavi. Nam ita ingentes, & mirifico architectorum opere conspicuas vidimus lapidum moles, ut vel tantum humani generis opus nusquam terris editum crederem, quum & a solo bina fere

stadia latitudinis quaelibet amplissimae parietis facies habebat, tantaque altitudinis X, & ipsos parietes ad summum sui verticem pyramidalem in figuram vidimus ascendentes, quarumque ad maximam antiquissimum Phoenicibus characteribus epigramma conspeximus, ignotum nostra aetate hominibus puto ob longinquam aevi vetustatem, & magnarum, & antiquissimarum artium imperitiam, & desuetudinem, quod & tamen excepimus ut admirabile, ac nostris praedigne adjecimus commentariis, nec non primum exemplar Florentiam nostro Nicolao Niccolo viro in primis haec curiosissimo rerum misimus, & alterum postea simile ad hanc utique florentissimam Tuscorum urbem.

Beatitudinis T. Deditis.
KYRIACUS ANCONITANUS.

EPI-

EPISTOLA I.

PATRI IN CHRISTO VENERABILISSIMO

D. JOANNI RICINATI

Raguseae Metropolitanae Ecclesiae Pon-
tifici B. M. KYRIACUS ANCONITANUS
devotus Servus fel.

*De Ricineti conditore, ac de utilitate veterum
monumentorum.*

IMP. CAESARI . L. VERI. AVG. FIL. DIVI . PII NEP.
DIVI . HADRIANI . PRON. DIVI . TRAJANI .
PARTH. ABNEP. DIVI . NERVAE . ADNEPOTI . L.
SEPTIMIO . SEVERO . PIO . PERTINACI . AVGVSTO .
ARABICO . ADIABENICO . PARTHICO . MAXIMO
P. M. TRIBVNIC. POTES. XIII. IMP. XI.
COSS. III. P. P. COLONIA . HELVIA . RICINA
CONDITORI . SUO .

E Pigramma hoc praeclarum ex me
apud Maceretum exacta tempe-
state compertum eam ob rem hodie
venerationi tuae hoc loco reponen-

D 3

dum

dum delegi, venerandissime Praeful,
 ut ex eo perfacile videas, insignem
 illum pietate Principem Severum tua-
 rum decus, & specimen legum anti-
 quam illam in Piceno Coloniam
 condidisse, quae olim in Provincia
 egregiae illi patriae civitati tuae non
 longe abs se Oenotrio in colle longo
 murorum ordine, nostrum & prope
 Apennini montis promontorium no-
 men, & primaevam originem dedis-
 se percipitur. Qua quidem in re sane
 poteris intelligere, vir diligentissime,
 vos quoque praecclaros novae ejusdem
 coloniae cineres, non quemadmodum
 diu jam incerto nomine consue-
 stis, undique vocitari Recanatenses, quia
 immo vos rectius Ricinates nuncupa-
 ri debere. E quo patet aperte, dignis-
 sime Pater, nos non modo abolita vi-
 rorum insignia quandoque ab inferis
 suscitare, quin & civitatum utique
 nomina arte quippe nostra ab orco
 in lucem revocare posse. O magnam
 vim artis nostrae, ac penitus divi-
 nam! Siquidem dum vivimus, quae
 diu

diu vivis viva, & praeclara fuere, &
 longi temporis labe, longaque semivi-
 vum injuria obstrusa penitus, & de-
 functa jacebant, ex ea demum arte di-
 va iterum vivos inter homines in lu-
 cem ab orco revocata vivent felicissi-
 ma temporis reparatione. Sed enim
 inter Liguras nondum exacto biennio
 apud Vercellas antiquam ad Apenni-
 nos montes, & olim nobilem civi-
 tatem, & de qua Hieronymus senior
 ille noster suis epistolis in ea de se-
 pties percussa virgine particula men-
 tionem habet, dum vetustis in sacris ae-
 dibus nostro de more aliquid verendae
 aeternitatis indagare coepissem, sa-
 cerdoti cuidam ignaro, quanam mea-
 ars esset interroganti ex tempore e-
 quidem respondi, mortuos quandoque
 ab Inferis suscitare Pythia illa inter
 vaticinia didici. Et haec ubi dicta,
 quum ibidem vulgarem, incertum, ob-
 stupefcentemque reliquissem, artem
 vero meam haud relinquendam puta-
 vi. Vale

EPISTOLA II.

AD GEORGIUM BEGNUM JADER TINUM.

Virum doctum & amicum suum primarios
inter compertundissimum ex proximo
Corcyrae Insulae scopulo religioso.

*De itinere suo ex Corcyra ad Dalmatiae
Promontorium.*

SCripti ad te, vir optime Georgi,
ex Corcyra caerulea insula, &
antiquissima cervorum sede eodem,
quo ad eam venimus, die. Sed con-
tinuo obsistente nobis adverso, & in-
festissimis fluctibus crebesciente euro,
in ea per triduum inviti consedimus.
Quarto sed enim die, in conspectu-
que Insulae Promontorium Dalma-
tiae pauperrimum Cerere, Baccho
sed opulentissimum remorum vi navi-
gavimus. In quo & ad binum mora-
ti

tū diem taedio tandem fessi diversa
 in falo saxa, & loca perincultā lu-
 stravimus. Demum pridie Kalendas
 Decembres scopulum mellorem adi-
 vimus. Ibi primum aedem B. Virgi-
 ni sacram vidimus, in qua non pau-
 ci religiosissimi viri, castissimum Se-
 raphici Ordinem servant. Aquis cum
 ibidem ad primam diei horam adla-
 beremur, solemnem Andreae felicis-
 simi Apostoli diem celebratam audi-
 vimus. Sed ut non me meis totum
 inexpertem curis viderem, hoc ad por-
 ticum aedis in angulo claustri, atque
 rotundissimo lapide epigramma ⁽¹⁾ op-
 timum insculptum litteris inveni, &
 hoc amicitiae tuae loco rescribendum
 curavi. Tu vale, & Barnabam nostrum
 φιλαδελφικῶς ἀδελφῶν ἀδελφῶν, ac alios ami-
 cissimos, ut mos, ex me salutatum
 habis. E praehabito religioso scopulo
 Kal. Decembris 1435.

KYRIACUS ubique laud.

III.

• Extat in Epistola, quae sequitur.

EPISTOLA III.

KYRIACUS FRANCISCO

Equiti, Crassoque salutem.

*De itinere suo ex Jadera usque ad
Acarnaniam.*

EX Jadera diebus exactis, viri
amicissimi, binas ad te, Fran-
cisco, litteras dedi. Nunc sed enim
vobis ambobus imprimis rarissimis de
reliquo nostro hucusque itinere aliqua
solatii loco intermiscendo dicam. Lin-
quimus Jaderae Portum III. Kalen-
Decembres Veneria quadam biremi,
& dum nostrum ad iter per Illyri-
cum navigaremus, obviant euro ad
pridie Kal: Decembres scopulum ad
quemdam Corcorae Dalmaticae In-
sulae proximum venimus, ubi pri-
mum aedem Beatae Virgini sacram
vidimus, in qua viri religiosi non pau-
ci

ci castissimum Seraphici Ordinem servant. Aquis cum ibidem ad primam diei horam adlaberemur, solemnem Andreae Apostoli felicissimam diem celebratam audivimus. Sed ut non me meis totum & inexpertem curis viderem, hoc ad porticum Templi in angulo claustrum, atque ornatissimo lapide epigramma vetustissimis insculptum litteris inveni.

D. M.

URSINVS, ET EYTICIA
PARENTES INFELICES
URSINO FILIO PIENTISSIMO
POS. ANN. XXV.

Id enim ob celeberrimum nomen praeclarae Cardinalis nostri domus, quem potissimum meo pro numine veneror, non aspernendum putavi. At enim post aliquot dies quiescente ponto exivimus. Inde ad VII. Idus Decembres, quo die dum nostrum ad iter remorum vi per aequora veheremur, Juleam prope faucem quaternas Ve-

ne-

netum onerarias triremes e Syria remeantes vidimus diversas aromatum species afferentes. Inde Catharum, Uciniumque venimus, & tandem amisso Dyrrachio XII. Kal. Januarias Chimerium superavimus, quod nobile apud Epirum Neptuni Promontorium vestibulum ad Illyrici sinus fauces nautae Linguam vocant. Sed iterum in nos euro tumefcente adverso proximum ad quemdam proporticulum servatam ex undis biremem oculimus. Hic primum nautae adducta e sylvis materie ignem e filicibus excitant. Tum vero generosus ille Venerius vir Thomas praefectus noster diversa per cynegesia, aliaque suos discreverat juvenes. Nam alii per dumos pīctas quaeritant avibus aves, alii quidem escatis sub unda hamis varigenos laqueare pisces amabant. Sed animi praestantioris alii ad altos per invia lustra montes orthoceros insectari cervos plerique venabulis, armis, canibusque cucurrunt, qui primum favente Delia cervum praestanti corpore

re

re a cane quodam indigena nuper ag-
 tatum videre, quem postquam bali-
 starum, arcuumque sagittis, & hastili-
 bus undique convenerant, ad extre-
 mam denique Promontorii rupem cer-
 vum acripedem compulere, qui des-
 perata terrarum undique fuga ferox
 tandem se magnum per Jonium cre-
 didit. Sed haud mora e nostris duo
 ardentiores animi juvenes alter Sicu-
 lus quidam rubeus ex Catina, alter
 vero Liburneus ex Jadera exutis illico
 vestibus in undas & ipsi corruunt,
 & natantem feram ingentibus viribus,
 atque virtutis robore superarunt, &
 captam denique remenso gurgite ad
 littus exanimem vulneribus belluam
 ductitarunt, & protinus tergoribus
 exutum, & in partes divisum corpus
 ad puppim caputque, & viscera du-
 cunt, dominumque praeterea dona-
 runt. Latrantem interea praedae in-
 dicem angelum Deae collo revinctum
 duxerat Nicophorus, qui Macedoni-
 cus nobilis adolescens fidus domini
 Architriclinus erat. Alia vero ex par-
 te

te alter cognomine Kojas, quem aera per liquidum raptaverat astor, expreta, quam antea coeperat, asperrima rostro cornice, magnum & longipedem obtulit. At enim piscator ille Bovodes pro piscibus varias lapigenas, conchas detulit in medium. Tum praestans, & magnanimus ille vir Thomas laudatos a se juvenes purpurei Dei laetitiae spumante patera complet. Inde rapto quam breviter somno, vocatisque cujusque nostrum nomine in vota coelicolis de quarta vigilia omni jam residente flatu linquimus Linguae porticulum, & nostrum per iter Orientem versus Chimerei montis littora radimus. Inde per noctem Cassiopepolim Corcyrae Insulae civitatem vetustate dirutam praeterivimus, atque sponte Corcyra civitatem ipsam, quam pestifero morbo laborantem audivimus, longe praeterlinquendam curavimus, & VII. Kal. Januarias Bothrotum antiquam in Epiro Trojani Heleni urbem venimus, ibique natalem humanati Jovis diem, quoniam apud

Cal-

Cassiopen, ut optavimus, colere ad
 sacram Almae Virginis aedem nequi-
 vimus, nautico more celebravimus.
 Provehimur inde remis, & nostrum
 ad iter die, noctuque placidi Neptu-
 ni liquidum fulcando campum Dodo-
 naea secus littora Bargam, Phana-
 rium Arnatumque vidimus, & ad
 quintum denique Kalendas Januarii
 diem Dodonaeam ipsam venimus
 magnam, & nobilissimam Sylvam,
 ubi insignem prope Nicopolim ve-
 tustissimam civitatem, & antiquis-
 sima procul vidimus magni vestigia
 Jovis. Postero quidem die prope A-
 rachthi fluvii ostia amoeno superato
 remis ad xx. miliaria amne arboribus
 praetexti variis, varioque volucrum
 cantu, pisciumque saltu laetati, nec
 minus ea praeda, quam ductabat a-
 rupibus astor, Acarnaniam tandem
 Arachtheam civitatem ipsam in ripa,
 quam tanto petivimus cursu, conve-
 nimus optimo juvante Jove. Ubi
 postquam confedimus, primarios inter
 quam primum vidimus splendidissimum
 ju-

juvenem Karolum praeclarae Neapolitanae Domus Tocchi generosissimam prolem, & inclytum Epirotarum, atque Serenissimum Regem, qui Thomam imprimis affinem, meque quanta hodie humanitate suscepit hinc non modo litteris *αὐτὸς εἰ μοι δεῖται μεν γλωσσαι, δεῖται δὲ σωματ' ἐν* plene satis mehercule dicere quivissem. Sed postquam magnam perambulavimus urbem, vidimus Acarnaniae vetustissimae civitatis egregias architectorum operibus portas, ac ingentia magnis, immanibusque congesta lapidibus moenia, statuasque arte conspicuas, & allatura vobis quinque, nobilissima atticis litteris epigrammata. Sed jam vos valere opto, & tantum, viri suavissimi, vobis nostrae de navigationis cursu velut inter jocandum dixi. De novis vero nullum aliqua ex parte Orientis motum audivimus. Vos etiam amicos ex more salutatis rogo. Sed inter primarios te, Francisce, spectabilem socerum tuum,

te-

teque, Crasse, Simonem optimum di-
dascalum nostrum, arque Nicolai
Jurisconsultissimum virum. Ex Acar-
nania Urbe, eo, quo ad eam venimus,
die iv. Kal. Januarii 1435.

EPISTOLA IV.

KYRIACUS GEORGIO RAGNAROLIO
PISAURENSI.

Inclyti Epirotarum Regis Secretario.

*De itinere suo ex Acarnania ad Astacora,
& de visis ibi monumentis.*

HEri, quo a te decessimus, quando cum cauda Phoebus caeli medium orbem conscenderat, Astacora, quam incolae rogam vocant, incolumes venimus iuvante Deo. Ibi nam primum regiis oblatis literis Basilius optimus oppidanus Praefectus templi, ac custos ille monachus φιλοθεος quanta nos charitate, hospitalitateque susceperit, Prospero tuo dilecto filio referente cognoveris. Vidimus igitur in primis ad sacram Lucae Evangelistae sanctissimam aedem sacratissimum ab eo mortalibus nobis in solum re-

licitum incorruptibile corpus, atque
 Cri... Antiochenae Ecclesiae Præs-
 biteris sacrarum facundiae literarum
 sanctum, & incorruptum pedem, fa-
 crumque Annae matris almae Virgi-
 nis caput. Sed postquam monumenta
 veterum conspectare placuerat, vidi-
 mus oppidana circum vetustissima moe-
 nia lapidibus mira magnitudine, &
 diversa architectorum arte conspicua.
 Sed de his plura charus filius, qui ad
 te hodie Petro comitante famulo re-
 meat, egoque cava trabe per amnem
 ad Dodonaem Jovem, Nicopolimque
 vado, & inde ad te me statim con-
 versurum scias optimo volente Jove.
 Vale, & Karoli Regiae majestati me
 percommissum exhibe, ac praestan-
 tissimo Thomae nostro. Tu interim
 yir amicissime, rem meam curabis.
 Ex arce Regia 3. Idus Januarii 1436.

EPISTOLA V.

KARULO INCLYTO

Epirotarum Regi Kyriacus Anconitanus .

*De suo itinere ex Astacore ad Dodonaeum
Orionatium .*

Hodie XIII. Kal. Juniarum die per nobiles , & vetustate collapsos Nicopolitanae civitatis aquaeductus Dodonaeum Orionatium venimus juvante Deo , ubi Turnum ^{ἡρώα} filiae suae nuptias celebrantem inveni, bonoque pro nostri itineris ave. Turnus enim ipse , sibi postquam majestatis tuae litteras detuli, jucundo me vultu , animoque suscepit . Praetera ut aliquid Celsitudini tuae nunc solatii loco dicam , ita me bonis avibus ad te hac in tempestate contuli, ut omnia feliciora mihi , velque ad libitum secundarent . Nam alia ut
omit-

omittam, trifariam te juvante Acherontem tranavimus amnem, & ut de novissimis dicam, dum Georgium Pif Laurensem egregium oratorem tuum ex Leucate nuper navigaturum peterem, ad v. idus Maii ex Aftacore Oceano submerso Phoebo navim per Acherontis ripam conscendi, & illico jufferam nautam me quamprimum per flumen transvectare. Coeperat ille per undam medias inter sylvas iter Luna sub incerta, & ubi Jupiter Coelum nubibus obtexerat umbrosis, & atra jam nox terras fuscis amplecteretur alis, omnemque omnibus colorem rebus abstulerat, inde me sopor habuit, & Karoneus ille squalentissimus nauta cavam trabem, qua me per amnem subvectabat, ad arborem alligavit, & navigationem ad diem traxerat, melioremque, & securiorem invenimus. Igitur Leucatae adhuc morante apud Aëtium nobilissimam Civitatem exoptatum Georgium nostrum, quocum exacta re feliciter, ad tuam regiam statim, me remanente,

vidisti. Te, quam bene, & meliorem
valere desidero. Ex Orionatio eo, quo
ad eum venimus, supra jam dicto
die 1436.

EPISTOLA III.

KYRIACUS ANCONITANUS

S. D. Danieli Sacerdoti optumo, & amico
dulcissimo suo.

*Memnonem se vidisse scribit, ac Lacedaemona
esse profecturum.*

MEmnonem vidi magnificum, & a-
micissimum nostrū non ubi Spar-
tanae, ut putavimus, sed ad claros Al-
phaei fluminis fontes, collesque inter
invia lustra ad XV. Kal. Octobrias in-
veni. Ubi ad eum agrestes ex venatu
viri undique convenerant, alii or-
thocerum cervum, alii vero ingentes
afferentes ursam, nec non varigenos
alii ab ipso Alphaei gurgite pisces
adtulerant. Ipse, qui me primum lu-
bentissime vidit, tuasque litteras, &
in Joannem fecit dona, perjucunde
suscepit. Optat enim insuper tuae

iterum optumae disciplinae filium ipsum committere, quae ut faciat, plura nostra sibi suasere verba. Tu interim vir suavissime vale, & Janectum puerum omnimode percommissum habeto. Ex Praefecturae Memnonis praefati rure *χρυσιν* sub gelido Phoebeae lampadis lumine subacto supra jam dicto die. Ego quidem Memnonis ductu Lacedaemona pergam, & interim Musacchum Agogitem remitto, per quem & pellem Cherpinidis ursae, ut ipsam ab aliquo hujus rei artifice curare facias. Iterum vale, & cedula hic alligatam B. Marcello viro nobili, & amicissimo nostro reddendam curabis.

EPI-

EPISTOLA VII.

AD FRANCISCUM SCALAMONTIUM

Equitem Clarissimum.

Se bellorum historiam scripturum pollicetur, studiisque sacris operam deinceps navaturum.

Postquam me huic civitatis nostrae Sexviratus Ordini designatum, ipsum & gerentem magistratum vidisti, optume Francisce, binas mihi tuas, & peregregias dedisti epistolares omnes, quarum in altera me amplissimorum Venetum, & viperei clarissimi Insubrium Ducis inclyta gesta conscribere summa cum ratione excitasti, in altera vos pie magis, & salubrius religione sacros almae, & orthodoxae fidei codices gentilitate posthabita colere, ac magno studio frequentius lectitare immensa cum dilectione, & charitate
meum

meum allicere animum conatus es. O leximiam ergo pietatem, affectionem, benivolentiam tuam, quod non modo hominem bonum me tuae deditissimum amicitiae habere delegisti, sed optimum, nempe religiosum Divum, atque beatum, & insignium imitatore virorum, atque sacrorum efficere voluisti. Praeclarissimum quippe primum opus, sed impar longe facultatis meae. Visnam me Atheniensem Thucydidem, Halicarnasseum Herodotum, Theophrastum, Eratosthenem, Aristobolum, Appianum, Arrianumque graeco aequare facundissimo historiarum eloquio? An Latino e nostris Varronem illum priscum, Patavinum Livium, Crispumque Sallustium aemulari, aut ipsum in Commentariis Divum Caium Caesarem pertentare me audentem conspicerem? Verum enim non una in re mihi ineffabile tuum praeclarissimae benivolentiae studium declarasti, & mea quamvis parva, majora longe extollere decrevisti. Cui quidem immensae
 affe-

affectioni tuae nescio quas umquam meritas possim, aut dignas persolvere grates, vel quo satis ivaleam ore mirabile tuum ingenium, & egregiam in dicendo facundiam laudare. Sed dicam tua per haec ornatissima dicta, ut de facundissimo Nestore divinus canebat Homerus: Τὸ κ' ἀπὸ γλώσσης μέλιτος γλυκίων πρὶν αὐδῆ. Enim vero si quod avido mihi nostra haec deterior aetas nostro ingenio, studio, industriave in dicendo, scribendoque subministravit quidem, & intestina nostra detestanda litigia. Sed triumphos habitura in hostes barbaros bella conscribere, ut jamdiu optarim, & tibi nostra in regia praescripserim Naumachia, animo magis pleno, ampliorive calamo, Jove annuente, curabo. Secundum vero sacricolendissimum, religiosumque munus amplecti ut & tibi morem gererem, & perennem ob illam abs te mihi perpollicitam felicitatem nullo interluctante medio mea pro facultate conabor. Nec unquam vero penitus veterum

16. KYREACI ANCONITANI

veneranda gentilium disciplina, aucto-
ritateque neglecta optima semper pie-
tate sacros Tetrazygorum codices, ac
beatos propter plurimum omnes grae-
corum, latinorumque Theophoros
summa cum animi jocunditate sequar.
Vale ex Ancone XV. Kal. Octobrias
1437. Ex publica Anconitanorum
Sexviratus Aula.

EPI-

EPISTOLA VIII.

AD P. IN CHRISTO REVERENDISSIMUM
LUDOVICUM OPTIMUM

Aquilejensium Patriarcham Kyriacus
Anconitanus.

Ludovico Scarampo gratulatur, quod ad Patriarchatum Aquilejensem erectus fuerit.

HOdie quam laeto nuncio percepimus, Reverendissime Pater, Eugenium Pontificem N. III. viginti novos Cardines sacris, & veteribus Ecclesiae Cardinibus addidisse, quos postquam ordine perlegimus, omnia ex Optimi, Maximique Pontificis optima providentia peracta cognovimus, cum te & aliis plerisque suis charioribus quidem & praedignis caute ad decentiorem aliam posthabitis diem ex omnium fidelium regionibus & Regnis optimos quoscunque noverat praedi-

DE KATHACI ANCONITANI

dignos, & sapientissimos viros delegit. Nam ex amplissima Italica regione benemeritos quinque, ex Gallico verò nobilissimo Regno quatuor, ex Anglia, Albionave Britannica Insula unum, ex Hispana Castilia unum, ex Portu autem Galliae unum, ex Apollonia vero unum, ex Panonia unum, ex Germanico quidem Regno potentissimo unum, & e graeca demum externa, egregiaque natione laudatissime quoque duos, & peregre dignos delegisse percepimus, unum scilicet ex Europae Sarmatia, quae nunc Russia dicitur, egregium Metropolitum, alterum vero Bessarionem illum doctissimum Cappadocem, nec non dignissimum Nicaenae Metropolitanæ Ecclesiae Pontificem. De tua denique interim e Florentina Sede ad Aquilejanum Patriarchatum promotione dignissima, dum ad clariorem dignitatis gradum te semper attollentem conspicio, in his tuae claritati precana illa mea in te fide, almaque vestali charitate gratulor. Etenim si te

tna

tua semper modestia mereri potius,
quam appetere dignitatem cognove-
rim, prudentissime tamen Pontifex
te tali Ecclesiae Antistitem designa-
vit, qui cum te dudum magna-
rum, & vetustarum rerum amato-
rem, cultoremque cognoverat, ad
antiquissimam, nobilissimamque o-
lim Italiae urbem Aquilejam, Car-
niaeque Provinciae Metropolim depu-
tarat. Nam si quando aetate no-
stra illam Optimus ille Deum Pater
per sacerdotem quempiam restitutam
annuerit, per te unum restituendam
opinor, qui te tamdju insigniter, &
in dies maximis in rebus Ecclesiae
provide, constanter, aequiter, pie,
magnanimiterque gessisti. Nempe ut
quem hac in re Principem imitan-
dum videas, latinam hanc inscriptio-
nem ex me ex eadem ipsa civitate
alias inter exacta tempestate comper-
tam hisce Reverendissimae P. T. res-
cribendam delegi. Valere te quam-
diu feliciorem opto. Ex Ancone
VIII. Kalendas Januarias 1439.

IMP.

80 KYRIACI ANCONITANI

IMP. CAES. INVICTVS AVG.
AQVILIENSIVM RESTITVTOR, ET CONDITOR
VIAM QVOQVE GEMINAM A PORTA
VSQVE AD PONTEM PER TYRONES IUVENTVT.
NOVAE ITALICAE SVAE DELECTVS
POSTERIOR LONGI TEMPORIS
LABE CORRVP TAM MVNIVIT, AC RESTITVIT.

FINIS.

2/6 m

**DO NOT REMOVE
OR
MUTILATE CARDS**

